

Inspiromat

pro učitelky mateřských škol

Náměty, metodické rady, hry a inspirativní aktivity
na podporu schopností a dovedností předškolních dětí

FORUM

Inspiromat

PRO UČITELKY MŠ

**Náměty, metodické rady, hry
a inspirativní aktivity na podporu
schopností a dovedností
předškolních dětí**

Kolektiv autorů

(jmenný seznam viz str. 3–4)

Odpovědná redaktorka

PhDr. Klára Platilová, Ph.D.

Editorka

Bc. Adéla Vilímcová

Korektury

Helena Chudlarská

Vendula Pazderová

Martina Čechová

Martina Pospíšilová

Sazba

Bc. Daniella Sladká, ARGI, s. r. o.

Renata Brtnická

Ilustrační doprovod

archiv autorů

www.bigstockphoto.com

Výroba softwaru

Allstar Group, s. r. o.

Tisk

Rudi, a. s.

Vydalo Nakladatelství FORUM, s. r. o.

Střelničná 1861/8a

182 00 Praha 8-Kobylisy

1. vydání: leden 2014

Základní dílo vč. 17. aktualizace vydáno v květnu 2023

© Nakladatelství FORUM, s. r. o., Praha 2023

Registrace

MK ČR E 21500, ISSN 2336-2537

Seznam autorů publikace *Inspiromat pro učitelky MŠ*

(V závorce je vždy uvedeno číslo kapitoly, do které přispěli.)

- doc. PaedDr. Božena Balcárová, Ph.D. (5.)
- Mgr. Monika Černá (1., 3., 4., 7., 8., 10.)
- RNDr. Michal Černý, Ph.D. (3., 7., 8., 10.)
- Mgr. Jindra Dlabová (4.)
- Mgr. Sylvia Doláková (6.)
- PaedDr. Gabriela Droppová, Ph.D. (1., 2., 4., 6., 7., 9., 10.)
- Michal Filek (5.)
- Mgr. Kateřina Filková (3., 4., 6., 7., 9.)
- Lenka Gecková, Luboš Vrabec – Science centrum iQLANDIA (8.)
- Bc. Kateřina Havránková (3., 9.)
- Ing. Monika Hodková (5.)
- Lucie Holečková (4.)
- Gabriela Hrdina (1.)
- Bc. Ivana Hubená (1., 2., 5., 6., 7., 9., 10.)
- Denisa Humená (3.)
- Mgr. Eva Chupíková (9.)
- PhDr. Kateřina Jančaříková, Ph.D. (3., 7., 9.)
- Ing. Martina Ježková (1., 2., 4., 7., 8.)
- Mgr. Tereza Jirásková (5.)
- Bc. et Mgr. Tereza Kaláčková (1., 6.)
- Mgr. Milena Kmentová (5.)
- Mgr. Kateřina Konvalinová (1., 2., 3., 4., 6., 7.)
- Mgr. Dagmar Loubalová (3., 4.)
- MgA. et Mgr. Petra Martinovská (2., 4.)
- Mgr. Veronika Mrázková (1., 2., 3., 4., 9.)
- Mgr. Michaela Pavlátová, Steve R. Watts – aktivity Wattsenglish (6.)
- Ing. Jiří Pelc (4., 6., 8., 10.)
- Mgr. Jana Pelechová (1., 2., 3., 5., 6., 7., 8., 9., 10.)
- Bc. Petra Slavíková (5.)
- Mgr. Miroslava Strakatá (1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10.)
- Ing. arch. Ivana Svatošová, Ing. Klára Světlíková (9., 10.)
- Mgr. Ivana Šircová, Ph.D. (1., 2., 3., 4.)
- PhDr. Jan Šmíd, Ph.D. (4.)
- Mgr. et Bc. Hana Švecová (1., 3.)

- MgA. Barbora Týmalová (5.)
- Ing. Kateřina Vágnerová (1., 2.)
- Tereza Zemanová (2., 4., 9., 10.)
- Pedagogický kolektiv ŠvP Čestice (3., 9., 10.)
- Pedagogický kolektiv MŠ Korycanská (4.)
- Pedagogický kolektiv MŠ Strmilov (3.)
- Pedagogický kolektiv MŠ Veltruská (8.)

Obsah publikace

1. Tělesná a pohybová výchova

- Bosonožky
- Bystříme své smysly v přírodě
- Dostihy
- Dřevěná polínka
- Hrátky s dechem
- Krabice s látkami
- Meluzína
- Míček na cestě
- Naše smysly a jejich význam
- Papírová chůze
- Potravinová pyramida
- Slalom v lese
- Stereognostické sáčky
- Víčkovaná neboli relaxace s víčky
- Projekt: Rozvoj grafomotorických dovedností dětí v mateřské škole
- Projekt: Hra s bodem: Makovice
- Projekt: Vertikální linie
- Projekt: Horizontální linie
- Projekt: Kombinace horizontálních a vertikálních linií
- Projekt: Lomená linie
- Projekt: Krouživé pohyby
- Projekt: Ovál
- Projekt: Oblouky
- Projekt: Smyčky
- Projekt: Osmičky
- Hrajeme si se smysly
- Houpací prkno
- Od opice k člověku
- Zdravé zoubky
- Otisky prstů
- Co nám chutná, co nám voní
- Domeček pro Bobíka
- Hledání pokladu
- Jak přeskočíme potok?
- Kamenný chodník

- Listohrátky
- Listové mandaly
- Prázdné hnízdo
- Hop hop hop
- Mraveneček
- To jsou nožky dvě
- Hop, hop, o slepičí krok...
- Nekonečno variant mého pohybu
- Pantomima – Panáčky z různých materiálů
- Pohybová hra Pan X
- Skřítek v bublině – plujeme prostorem
- Učíme se relaxovat – Hra na lišku a husy
- Cvičíme spolu
- Hry s balančními míči
- Běhací míčky
- Pohybové hrátky s písničkou a se zvířátky
- Sklizeň ovoce a zeleniny
- Lette, motýlci!
- Smutný drak
- Přírodní desková hra
- Zvířátka zdolávají překážky
- Smyslohraní
- Bystření zraku
- Bystření sluchu, hmatu, čichu a chuti

2. Osobnostní a sociální výchova

- Co je mi příjemné a co ne
 - Hry se jmény
 - Jaké to je pro mě...
 - Kouzelný kufr
 - Pavučina
 - Pečujeme o druhé lidi
 - Aktivity praktického života
 - Zkoumáme vlastnosti přírodnin
 - Zrcadlo
 - Auta v myčce
 - Moje hlava aneb Co nosím ve své hlavě?
-

- To je můj plyšák
- Co se děje za oknem
- Emoce a hudba
- Já a moře
- Jak se cítí květina
- Žabí stezka
- Škola pro zvířátka
- Noemova archa aneb Poplujeme všichni na jedné lodi?
- Moje místo
- Cesta do vesmíru
- Všichni, jen já ne...
- Fotoalbum
- Kamarádi
- Lesní zvířátka
- Loutkové divadlo
- Mimoszemšťané
- Příroda okolo nás
- Srdíčko
- Zdravé a nezdravé jídlo
- Co by to bylo? Práce s kolektivem
- Kartičky – trénujeme paměť, pozornost i sebekontrolu
- Hledání
- Hry a činnosti s pohádkou Červená karkulka
- Odkud je chleba
- Spolupráce ve dvojici
- Šnečku, šnečku, pozor dej!
- Děti a senioři
- Upomínkové pexeso pro předškoláky
- Vztahy a emoce s pohádkou O dvanácti měsíčkách
- Housenčí módní přehlídka
- Jak se tváří drak
- Povolání
- Hrátky s pohádkou Perníková chaloupka

3. Environmentální výchova

- Deník zahrady
- Hrátky s křečky

- Když jsem já sloužil
 - Mravenčí hemžení
 - Po stopách hejkala Žvejkala
 - Pocitová mapa zahrady
 - Pod rozkvetlým stromem
 - Staň se patronem stromu!
 - Tuková směs pro ptáky
 - Vařme jinak!
 - Vyprávění starého úlu
 - Zahradní slavnost
 - Co se děje při srážce meteoritu se Zemí?
 - Klackovaná
 - Krmítko ze šišek
 - Lesní galerie
 - Zrcadlo přírody
 - Projekt: Zimní proměna vody
 - Environmentální vzdělávací program – Co vyprávěl les
 - Environmentální vzdělávací program – Stromečku, stromečku, kdo v tobě přebývá
 - Přírodovědná miniolympiáda v mateřské škole
 - Ptáčci v zimě
 - Výroba ptačích krmítek
 - Vztahy v přírodě
 - Co se děje v jarní přírodě
 - Roznos semínek
 - Projekt: Voda
 - Botanické hrátky v podzimní přírodě
 - Koulelo se jablíčko
 - Skřítek Podzimníček
 - Tvoříme herbář
 - Zvířátka a hmyz na podzim
 - Rozšířená realita ve třídě: Virtuální zoo
 - Kam putují kapky
 - Kdo žije a co roste v rybníce a u rybníka
 - Proč je voda důležitá
 - S Rákosníčkem do přírody
 - Na návštěvě v lese
 - Vánoční nadílka pro zvířátka
-

- Komu patří stopy
- Překvapení v lese
- Skřítek Oliver a jeho kamarádi zvířátka
- Zahrádka skřítky Olivera
- Co cítí zvířátka
- Stromy – centra aktivit
- Čím se živí ptáci aneb Hrátky se semínky
- Kam odešel sněhulák aneb Jaro je tu
- Kde bydlí krtek?
- Který ptáček zpívá?
- Kam odlétají ptáci na podzim?
- Výprava za zvířátka
- Na houbách
- Hry a činnosti s podzimními listy
- Kde bydlí hlemýžď
- Kde se vzal motýl
- Motýlí svačinka
- Soukám, soukám pavučinu
- Za mravenci do přírody
- Život v mraveništi
- Mravenčí rodina
- Kopřivy se nebojíme
- Návrat ke kořenům
- Odkud je dřevo
- Pečujeme o pokojové květiny
- Vodní svět
- Březový les
- Co ukrývá strom ve svých pupenech
- Datel a jeho kamarádi
- Jak žije strom
- Je pampeliška bylina?
- Vzájemnost rostlin a živočichů

4. Výtvarná a estetická výchova

- Barevný les
- Eskymácká vesnice
- Modelování písmen z plastelíny

- Obrázky z přírodnin
 - Před prvním fotografováním
 - Fotografický deník
 - Fototýdeníky
 - Modelová autorská parafráze divadelní scény
 - Fotokostky
 - Netradiční leporelo
 - Krajina jako živá
 - Zeleninovo-ovocné portréty Giuseppeho Arcimbolda
 - Naše planeta viděná z ptačí perspektivy
 - Velmi nezvyklá socha
 - Kouzelné vejce
 - Vytvoř si vlastní knihu
 - Hrajeme si na hřišti, které není...
 - Hřiště jako myšlenka
 - Navrhujeme a konstruujeme hřiště jako model
 - Můj obrázkový deníček
 - Asamblážový obraz planety Země
 - Městské zákoutí
 - Továrna jako živá
 - Stroje, strojky, stroječky
 - Zátíší tehdy a dnes
 - Fantastické město aneb Ať mohou skřítky spokojeně bydlet
 - Babí léto
 - Bublinové malování
 - Sovičky z filcu
 - Včelí let
 - Veselé květináče
 - Výroba razítek
 - V zahradě ukrytí andělé
 - Dětská tamburína
 - Obrázky vyryté do plastelíny
 - Tečky
 - Rozvíjíme grafomotoriku dítěte I
 - Rozvíjíme grafomotoriku dítěte II
 - Rozvíjíme motoriku dítěte I
 - Zvládneš nakreslit přísloví
 - Výtvarné hrátky s euroobalem
-

- Listy
- Podzimní víla
- Hrajeme si na umělce
- Dokončení obrazu
- Krystalická fraktální kresba
- Hrajeme si na Picassa
- Malování kreditkou
- Pointilismus – kreslíme pomocí puntíků
- Rybník pro Rákosníčka
- Umění zentangle
- Kam nás stopy zavedou
- Tvořivé hrátky s přírodninami
- Rostlinná barviva aneb Malujeme přírodninami
- Hravé aktivity s červenou řepou
- Výroba vlastní deskové hry
- Tvoříme s hlínou a blátem
- Tvoříme v přírodě
- Vánoční ozdoba
- Maminka
- Velikonoční vajíčka jako potravina i výzdoba

5. Hudební, taneční a dramatická výchova

- Africká bonga
- Praktická rytmická cvičení pro předškolní děti
- Procvičování rytmu pomocí říkadel
- Seznamování s rozličnými hudebními nástroji a pomůckami
- Nenechám se nachytat – nos mám mezi očima!
- Jak psala flétna dopis
- Do tělocvičny s flétnou v kapse I
- Do tělocvičny s flétnou v kapse II
- Protiklady přídavných jmen
- Zhudebněná jazyková hra se švy Š/M
- Zhudebněná jazyková hra: Zdrobněliny
- Logopedická rozcvička na téma VÝLET
- Logopedická rozcvička na téma ZVÍŘATA
- Co je a co není k jídlu
- Hudebně-pohybová hra Okolo Třeboně

- Jak chtěla flétna plavat
- Na jahody červenou pastelku...
- Protiklady přídavných jmen: rozšíření
- Zdrobněliny – dvojice slov
- Zhudebněná jazyková hra se švy J/L/T
- Hudební nástroje
- Jak si pejsek a kočička chtěli založit kapelu
- Proč v Tanečním království zapomněli tancovat
- Muzikofiletika aneb Hrátky s hudbou
- Hudebně-rytmické hry se zaměřením na kolektivní spolupráci/souhru
- Kamínkový koncert
- Plyšáčkové divadlo
- Polámal se mraveneček
- Hudebně-pohybově-dramatický příběh, týdenní projekt: „Myšiččina kuchyně“
- Hra na těsto
- Napodobujeme zvuk deště
- Zástupná rekvizita
- Jak Hudběnka na ústa hrála
- Pantomima: Uhádni, kdo jsem
- Tanyny s říkankou – výchova ke zdraví
- Sušenky
- Hrajeme si na roboty
- Hrátky s xylofonem
- Tvoříme hudbu z věcí kolem nás
- Zpěvohrátky
- Procvičování rytmizace s datlem
- Hrajeme si s písničkou Tři čuníci
- S pohádkou O třech prasátkách do přírody

6. Jazyk a řeč

- Běhací hádanky
 - Jednoduché jazykové hry
 - Metoda dobrého startu
 - Moje knížka
 - Myšlenková mapa
 - Nácvič písmen
 - Pohádka o jazýčku
-

- Jak začít s angličtinou? / It's time to learn English!
- Ahoj, jak se jmenuješ? Jak se máš? / Hello, what's your name? How are you?
- Hry s nafukovacím balonkem / Balloon games
- Dotkni se... / Touch...
- Umíš...? / Can you...?
- Sestav zvířata! / Form animals!
- Jak vytvořit příšeru / Monster maker
- Bláznivý sendvič / Crazy sandwich
- Kačena, kačena, husa / Duck, duck, goose
- Svátky / Oslavy / Celebration
- Hlásky v pohádkách
- Hra s písní
- Já vidím...
- Moje jméno se skládá z písmen
- Předávání příběhu
- Pohádka o koblížkovi
- Pokoj v naší třídě
- Barvy / Farben
- Barvy s pohybem / Farben mit der Bewegung
- Co vidím já, co vidíš ty
- Dobrá otázka, dobrá odpověď
- Na foukanou
- Poznáváme s ovocem
- Řekni opak
- Co vidíš na obrázku?
- Čísla / Nummern
- Butterflies I – pohybová hra s písničkou
- Butterflies II – procvičujeme barvy
- Froggies I – pohybová hra s písničkou
- Froggies II – budujeme předmatematickou gramotnost v angličtině
- Funny Spinners – procvičujeme množné číslo
- Growing seeds – pohybová hra s písničkou
- Have you seen my baby? – povídáme si v angličtině
- Kittens – pohybová hra s písničkou
- Meeting animals – povídáme si v angličtině
- Shapes – budujeme předmatematickou gramotnost v angličtině
- The Old Witch – Kdo se bojí čarodějnice?
- Who is wearing red? – pohybová hra s písničkou

- Angličtina s pohádkou
- Popiš, ale neříkej
- Umím německy...
- Animal Sounds
- Attention grabber and brain booster
- Cat and Mice
- Fruit Chant Communication Game
- Fruit Chant Rhythm
- Fruit Chant
- Fruit Tree
- Little Bunny I – pohybová hra
- Little Bunny II – pokračovací lekce
- Little Mice
- Plácačkováná
- Paleček a jeho kamarádi
- Jaro a sněženky
- Hrátky s pohádkou O Budulínkovi
- Kameny vypráví
- Byl jednou jeden les
- O dešti a oblékání

7. Předmatematická gramotnost

- Autobus
 - Běhací matematika
 - Geometrický diktát
 - Hledání čísel
 - Hra s čísly
 - Jak počítal pasáček ovečky
 - Jakou mám na hlavě čepici?
 - Krychlohrátky
 - Papíroví architekti
 - Barevné tvary
 - Domino
 - Geometrické skládanky
 - Hra na obchod
 - Hrací kostka
 - Kulička ke kuličce
-

- Ledňáčková geometrie
- Najdi správný tvar
- Neobyčejné silnice
- Pohyblivé obrázky
- Pyramidy z brček
- Rychlé nožky a přesné ručky
- Velký/malý dům
- Víčkování
- Výtvarné hrátky s geometrickými tvary
- Zábavné třídění
- Bonbonové počítadlo
- Hlava, ramena, kolena, palce
- Kuličkování
- Porovnávání
- Sběratelé mincí
- Slunéčko sedmítečné
- Stavitelé pastvin
- Urči, co je to...
- Počítání ve dvojici
- Tangram
- Hry a činnosti s pohádkou Kuřátko a obilí
- Na čísla
- Kaštanový den
- Veverky sbírají zásoby na zimu
- Hravé počítání s přírodninami
- Pavouček Pája
- Předmatematické dovednosti s veverkou
- Hry a činnosti s pohádkou O veliké řepě
- Lichožrouti aneb Ponožkový týden
- Cestování časem

8. Přírodovědná gramotnost

- Barevná kytice
- Bez čichu není chuť
- Elektrostatika na první dotek
- Gay-Lussacův zákon: Mechanické vlastnosti plynů
- Fyzikální hrátky s vodou: Povrchové napětí

- Fyzikální hrátky s vodou: Soubor drobných aktivit
 - Měření objemu plic
 - Pokusy s bublinkami
 - Pokusy s magnety
 - Pokusy s voskovkami
 - Pozorování mraků
 - Tornádo v lahvi: Ilustrace meteorologického jevu
 - Vejce v Coca-Cole
 - Z čeho rostou rostliny
 - Žížaly v lahvi
 - Filcové postavy
 - Filtrace vody
 - Fyzikální a chemické experimenty s vejci
 - Fyzikální pokusy s vejci
 - Hra na metamorfózy
 - Hra na paleontology
 - Jak fungují magnety
 - Koloběh vody v přírodě a krystalizace soli
 - Magnetická síla
 - Netradiční měření času
 - Vánoční laboratoř
 - Výroba provazochodce aneb Co je rovnováha a těžiště
 - Závody na vodě
 - Co skrývají cibulky
 - Magnetická plastelína
 - Otisky přírodnin
 - Postav si kostru
 - Jak funguje oblečení a proč nehřeje kožich
 - Kouzelné rozinky
 - Stínová souhvězdí
 - Hrátky se světlem I
 - Hrátky se světlem II
 - Série 20 zajímavých pokusů se Science centrem iQLANDIA
 - Experimenty s tlakem
 - Mazané květiny
 - Není voda jako voda
 - Proč prší?
 - Zastavený růst
-

-
- Chemický obrázek
 - Raketkové závody
 - Sopka
 - Telefon
 - Rukavice, která sama mává
 - Otisky prstů
 - Tanečnice rozinky
 - Šumivá limonáda
 - Chromatografie
 - Nenevtonovská kapalina
 - Neviditelný obrázek
 - Vajíčko – hopík
 - Výroba mléka
 - Barvy, které běhají
 - Hrátky s pepřem
 - Může vejce plavat?
 - Neviditelná tyčinka
 - Neviditelný obrázek
 - Plave mince
 - Slaná lampa
 - Tajné písmo
 - Kyvadlové hodiny
 - Světelný terč
 - Cesta do vesmíru
 - Jablečný den
 - Pokusy s vodou
 - Instantní led
 - Proč zaléváme čaj horkou vodou?
 - Od semínek k rostlině
 - Zkoumáme život v lese
 - Využití bylinek nejen v kuchyni
 - Mají všechny houby stejný klobouk?
 - Poznej ovoce a zeleninu
 - Počasí je na draka
 - Dálkový ovladač na televizi
 - Jak spolupracují stromy a včely
 - K čemu můžeme využít bylinky
 - Připravujeme s dětmi velikonoční pokrmy z kopřiv
 - Jak rychle vypustit láhev?
-

9. Kulturní, multikulturní a mediální výchova

- Cesta za kamarádem
 - Kamínky jako památka
 - Má zlatá Mařenko
 - Moje první návštěva památky
 - Posvícení
 - Tvorba dětského časopisu
 - Na svatého Martina
 - Poznáte budovu opery?
 - Stavby světové architektury
 - Tematický časopis
 - Výlet do světa
 - Bez práce nejsou koláče aneb Jak se slaví Svátek práce
 - Den matek
 - Mapa světa
 - Svátek čarodějnic
 - Ty budeš můj kamarád
 - Svátek sv. Martina
 - Projekt: Svět je barevný – Afrika
 - Cestování s medvídkem
 - Cestujeme na severní a jižní pól
 - Cestujeme do Afriky
 - Cestujeme do Ameriky
 - Cestujeme do Číny
 - Cestujeme po České republice
 - Velikonoce – centra aktivit
 - Jak si hrají děti v Rusku – matrjoška
 - Pěstujeme dárek ke Dni matek
 - Od adventu do Vánoc
 - Vánoční zvyky našich babiček
 - Den matek – solný experiment
 - Děti slaví Den Země
 - Lety mezi kontinenty
 - Svátek Dušiček
 - Svátek Dušiček – hrajeme si s dušemi
 - Po vzoru svatého Martina
 - Světošlápek
-

- Zimní kralování
- Hrátky s říkadly a povídkami Josefa Lady

10. Polytechnická výchova

- Auta ve městě
- Den s řemesly
- GCompris aneb Učíme se psát na počítači
- Hrátky s bylinkami
- Hrátky s proutky
- Childsplay: Rozvíjíme paměť i postřeh s počítačem
- Jede sedlák do mlejna
- Mýdlové bubliny
- Naše město, naše cesta
- Ta naše kapela hraje zvesela
- Zdravá svačinka
- Hlasy zvířat pomocí aplikací na tabletu
- Vánoční tvořivé hraní
- Výroba sedátek na zahradu školky
- Dnes vaří...
- Jak se města kamarádí
- Stavíme překážky
- Baletka „na baterky“
- Časopis o hmyzu
- Kouzelný svět barev
- Kreslení ledovými kostkami
- Mozaiky z kamínků
- Jen, kolovrátku, zpívej
- Pověz mi, babičko, kde se bere másličko
- Ikebana
- Cesty a cestičky
- Kocour Oskar
- Korálky
- Perníky
- U rybníka
- Cestou necestou
- Vrstevnice pro předškoláky

Obsah

- Hra na projektanty
- Tvoříme zimní krajinu

Klíč k publikaci

Publikace Inspiromat je řazena do deseti kapitol (tematických oblastí), které jsou v záhlaví uvozeny příslušnými **grafickými ikonkami**:

Tělesná a pohybová výchova

Osobnostní a sociální výchova

Environmentální výchova

Výtvarná a estetická výchova

Hudební, taneční a dramatická výchova

Jazyk a řeč

Předmatická gramotnost

Přírodovědná gramotnost

Kulturní, multikulturní a mediální výchova

Polytechnická výchova

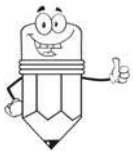

- V úvodu každé aktivity naleznete **strukturovanou tabulku** se shrnujícími informacemi a zacílením aktivity.
- Následuje vlastní **popis činnosti** či **pracovní postup**, popř. **možné obměny** činnosti a **modifikace aktivity** pro děti s SVP.
- Pro lepší přehlednost a orientaci uvádíme v textu následující **grafické prvky (piktogramy)**:

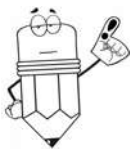
DOPORUČENÍ

dobrá rada, osvědčený postup ověřený praxí

TIP

zajímavost, novinka, podnět, inspirativní námět na vyzkoušení

UPOZORNĚNÍ

důležitá informace, kterou je nezbytné akceptovat; varování

Ikonka **www** znamená, že kapitolu najdete na přidružené webové stránce.

Bosonožky

Vytvořme společně s dětmi stezku pro bosé nožky. Občasná chůze po členitém povrchu prospívá zdraví a aktivuje svaly, které jsou při chůzi v obuvi téměř či úplně nečinné. Není dobré dlouhodobě chodit jen po rovném a tvrdém povrchu. Pokud se holá chodidla při chůzi dotýkají povrchových nerovností, stimulují se jednotlivé akupresurní body, což prospívá jak fyzickému, tak duševnímu zdraví.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tělesná a pohybová výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Nápodoba pohybu ▪ Zdraví a bezpečí ▪ Sebeovládání ▪ Sebeobsluha ▪ Vůle, vytrvalost ▪ Respektování pravidel ▪ Adaptabilita ke změnám
Pomůcky a potřeby	Písek, kůra, oblé kamínky, prkénka na ohrazení vstupních ohrádek; pro jednodušší variantu stačí využít jen povrch zahrady MŠ, fáborky na označení stezky
Prostorové nároky	Školní zahrada
Užitečné odkazy	www.bosaturistika.cz www.nohynaboso.cz

Aktivita se musí odehrávat na bezpečném „povrchu“ bez střeptů a jiných ostrých předmětů, o které by se děti mohly zranit. Vhodná je zahrada mateřské školy, na níž by aktivita měla probíhat v době, kdy je dostatečně teplo. Ideálními měsíci jsou květen, červen, září a říjen, zkrátka doba, kdy je venkovní teplota nad 20 °C, aby děti neprochladly.

**Bezpečný povrch
a venkovní
teplota nad 20 °C**

Postup při budování stezky

Existují dvě varianty.

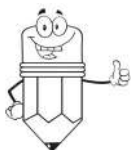
1. Jednodušší varianta spočívá ve využití pouze přirozeného terénu a povrchu zahrady MŠ. Stezku si vyznačíme třeba pomocí barevných fáborků. Měla by vést přes různé terénní nerovnosti zahrady, na povrchu cesty by měly být větvičky, tráva, drobné kamínky... Délku stezky přizpůsobíme možnostem daným velikostí zahrady; stačí třeba i pár metrů. Je dobré zřetelně si označit začátek a konec.

Jednodušší varianta

**Vylepšená
varianta**

2. Druhou, vylepšenou variantu můžeme připravit společně s dětmi tak, že na začátek stezky umístíme „speciální materiály“ – kůru, hladké oblázky, písek. Ideální je připravit si malé ohrádky (jako třeba pískoviště ohrazená dřevěnými prkny, stačí např. 0,5 m × 0,5 m), aby se kůra, oblázky a písek neroznesly po celé zahradě.

TIP

Zkuste s dětmi projít stezku, když je tráva ještě mokrá od rosy.
Hned jsou zážitky jiné!

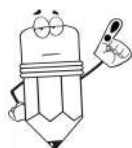
Pravidla a pohyb na stezce

- Děti poučíme, aby se dívaly, kam šlapou, šly opatrněji, než jsou zvyklé, když jsou obuté.
- Na začátku stezky si děti samostatně zují boty a sundají ponožky.
- Po jednom vstupují na stezku a jdou od fáborku k fáborku až do cíle.
- Na stezce neběhají a nezávodí.
- Do kamaráda před sebou, který jde třeba opatrněji a pomaleji, nestrkají, ale v klidu jej obejdou.
- Než se děti opět obují do bot, očistí si nožičky od písku, trávy apod.
- Je dobré, aby poprvé šla s dětmi učitelka a vedla je za ruku; bojácnější děti může vodit vždy. Děti si jednak užijí pohled na paní učitelku, která s nimi jde bosky, jednak si připadají více v bezpečí při tomto dobrodružství, které je pro ně většinou nezvyklé.

DOPORUČENÍ

S dětmi se poté bavíme o tom, jaký to byl pocit, když šláply na kamínek, travu, písek. Jak se cítily, když se „překonaly“ (píchá to, tlačí do chodidel...). Zeptáme se, zda měly stejný pocit jako poprvé, anebo jestli si nožičky „zvykly“. Zamyslíme se nad tím, jaké to asi bylo dřív, když chudé děti běhaly téměř pořád bez bot, třeba i přes strniště, a v chladu...

UPOZORNĚNÍ

I při sebevětší opatrnosti se může výjimečně stát, že některé děti šlápnou na vosu či včelu. Je dobré vědět, nejsou-li na bodnutí alergické. Děti musejí být před vstupem na stezku opakovaně poučeny, že nesmějí na hmyz šlapat.

Modifikace činnosti pro děti s SVP

U dětí s vadami pohybového aparátu je nutné mít svolení rodičů, kteří konzultovali vhodnost tohoto typu pohybu s lékařem. Pokud lékař tuto aktivitu schválí, je třeba vždy jít po stezce s dětmi a držet je za ruku.

Co se děje za oknem

Tato aktivita rozvíjí představivost a fantazii. Děti si do představ promítají svůj aktuální psychický (emoční) stav nebo popisují a zpodobňují situaci či představu na základě již nabytých zkušeností. Kromě komunikačních dovedností a práce s emocemi se tato činnost zaměřuje také na relaxační techniky, pohybové hry a na procvičování hrubé i jemné motoriky.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Osobnostní a sociální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jazyk a řeč ▪ Tělesná a pohybová výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Vnímání ▪ Tvořivost, vynalézavost, fantazie ▪ City a jejich projevy ▪ Slovní zásoba ▪ Úroveň verbální komunikace ▪ Stavba vět ▪ Grafické a výtvarné vyjadřování ▪ Koordinace ruky a oka ▪ Sebeuvědomění a sebeuplatnění ▪ Vůle, vytrvalost ▪ Komunikace s dětmi
Pomůcky a potřeby	Kru hový ubrus (deka, batikované prostěradlo), vlnité kartony o různých velikostech – nejlépe kousky a odřezky, ne celé plochy, výtvarné potřeby (temperové barvy, barevné papíry, nůžky, lepidla, provázky apod.), CD <i>Má vlast</i> (B. Smetana), CD přehrávač
Prostorové nároky	Třída
Doporučené literatura	S. Pfeffer: <i>Rozvíjíme emoce dětí</i> , Portál, Praha 2003

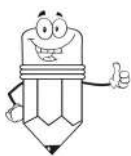
Aktivitu je vhodné zařadit v den, kdy jsme svědky výraznějších projevů počasí, například při bouřce či silném větru. Atmosféru při poslechu CD *Má vlast* tak podbarví a doplní zvuky zvenčí (bubnování deště, šumění listí atd.).

Postup

- Doprostřed místnosti položíme kruhový ubrus (deku), kolem něhož si děti lehnou, případně si podloží hlavu polštářkem.
- Pokud je to možné, zatáhneme žaluzie a zhasneme světla.

- Děti se pohodlně položí, zavřou oči a uvolní tělo. Pokusí se pomalu dýchat a naslouchat.
- Pomocí motivačního vyprávění na téma *Co se děje za oknem* se snažíme navodit poklidnou atmosféru.
- Pustíme připravené CD *Má vlast*, konkrétně symfonickou báseň *Vyšehrad*.
- Činnost zvolna doprovázíme mluveným slovem (asi 5 až 10 minut).
- Poté se děti pomalu posadí, případně je necháme dál ležet, a začneme si povídat o tom, co si děti myslí, že se dělo za oknem.
 - ✖ Co by se tam mohlo odehrávat? (Nemusí jít jen o počasí.)
 - ✖ Jak to na ně působilo? (příjemné x nepříjemné, radostné x smutné)
 - ✖ Odpovídá to jejich náladě v daný den?
 - ✖ Jakým způsobem a zda vůbec to ovlivnilo jejich náladu?
 - ✖ Cítí se teď klidnější, nebo naopak?
- Po slovním rozboru zadáme dětem následující instrukci: Vyjádřete pomocí barev pocit z toho, co jste slyšely. Děti mají k dispozici různé výtvarné potřeby (viz tabulku výše).
- Necháme je volně tvořit. Podle situace jim můžeme znovu, ale tišeji pustit danou skladbu.
- Hotové výtvary si společně prohlédneme a diskutujeme o nich (děti mohou odhadovat, co asi kamarád vyjádřil, jak to na něj mohlo působit...).

TIP

Velikost ubrusu volíme v závislosti na počtu dětí. Můžeme také rozdělit děti do dvou až tří skupinek a pro každou z nich vyčlenit jeden ubrus.

DOPORUČENÍ

- Barvy hustší konzistence lépe vystihnou prostorové ztvárnění.
- Aktivitu v plné šíři je vhodnější realizovat s předškolními dětmi, případně s menší skupinkou mladších dětí.
- Motivační vyprávění se vyplatí připravit si předem na základě poslechu.

Možná obměna

Imaginaci a poslech lze vytvořit jen pomocí různé intenzity vnějších zvuků.

Emoce a hudba

Hudba na dítě působí, aniž si její vliv přímo uvědomuje. Cílem této aktivity je umožnit dítěti prožít emoce prostřednictvím hudby, dosáhnout sebereflexe a sebepoznání. Aktivita je velmi jednoduchá, lze ji zařadit na začátku i na konci dne a rovněž je možné se k ní v průběhu dne kdykoli vrátit. Její trvání závisí na momentální atmosféře.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Osobnostní a sociální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hudební, taneční a dramatická výchova ▪ Jazyk a řeč
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vnímání ▪ Paměť ▪ Kvalita slovního projevu ▪ City a jejich projevy ▪ Koordinace ▪ Sebeuvědomění ▪ Pozornost a soustředěnost ▪ Komunikace
Pomůcky a potřeby	Hudební ukázky různých žánrů
Prostorové nároky	Třída

Postup

1. Úvodní rozhovor

Děti sedí na koberci, nejlépe v kruhu. Začneme otázkami typu:

- Máte rádi hudbu?
- Potřebujeme hudbu?
- Jakou hudbu máte nejraději?
- Co posloucháte?
- Jaká hudba je vám nepříjemná?
- Znáte ukolébavky?
- K čemu slouží ukolébavka?
- Co děláte, když hraje hudba?

Další otázky pravděpodobně vyplynou z kontextu. Necháváme děti hovořit samostatně, jejich odpovědi neopravujeme.

2. Vlastní aktivita

- Sdělte dětem, že jim pustíte hudbu. Pokud skladbu znají, oznamte jim, co uslyší, jinak lze hudební ukázku pustit bez jakéhokoliv úvodu.

**Pomalá
instrumentální
skladba**

- Děti vyzvěte, aby si při poslechu lehly na záda, schoulily se do klubíčka anebo si našly jinou polohu, která je jim příjemná.
- Následuje **první hudební ukázka** v podobě klidné a pomalé instrumentální skladby, tedy beze slov. Hodí se například klasická relaxační hudba pro děti (bohatý výběr naleznete na www.youtube.com).
- I vy zaujměte příjemnou polohu, aby děti neměly pocit, že je někdo kontroluje. Při přehrávání byste neměli děti hudby obcházet atd.
- **Nahrávku nechte doznít.**
- Děti se vrátí do kruhu a následuje rozhovor o tom, jak se jim hudba líbila, jak ji vnímaly, co se jim líbilo a co ne, co je při poslechu napadlo, co měly chuť dělat apod.

**Hudba se
střídáním nálady**

- Poté jim pustíte **druhou ukázkou**, jež by měla obsahovat hudbu se střídáním nálady. Vhodná je například symfonická báseň *Vltava* od Bedřich Smetany.

Moderní hudba

- **Třetí hudební ukázkou** pak bude rocková či jiná moderní hudba, nejlépe opět instrumentální skladba.
- Počet, výběr a pořadí ukázek jsou libovolné. Záleží na rozhodnutí pedagoga, zda zpětnou vazbu a rozhovor zařadí po každé ukázce (což je vhodnější), anebo až po poslechu všech.
- Dětem oznamte, že při poslechu mohou měnit polohu, podle potřeby si mohou najít jiné místo apod.

3. Zpětná vazba, hodnocení, sdílení

Závěrečné otázky typu:

- Při poslechu které ukázky jste se cítili nejlépe?
- Byla vám nějaká ukázka nepříjemná?
- Jak vám při poslechu bylo?
- Chtělo se vám tancovat?
- Kdy byste takovou hudbu poslouchali nejraději?

Možné obměny

V přeházeném pořadí pustíte dětem ukázka z **Vivaldiho Čtvera ročních dob** a nechte je hádat, o které období šlo.

DOPORUČENÍ

- Navrhněte dětem, že jim ukázky pustíte znovu. Mohou si také vybrat jednu, která se všem či většině nejvíc líbila.
- Ze zkušeností doporučuji zařazovat tuto aktivitu spíše na konci dne, než děti odejdou domů. Odnášejí si tak zajímavý a povznášející prožitek.

Mravenčí hemžení

Cílem tohoto projektu je vzbudit u dětí zájem o drobné živočichy, pomocí různých činností podpořit vnímavost ke všem živým formám a uvědomit si jedinečnost a význam každého tvora. Děti by měly pochopit, že každý má ve společnosti své místo a svou roli.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Environmentální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Výtvarná a estetická výchova ▪ Jazyk a řeč ▪ Hudební, taneční a dramatická výchova ▪ Polytechnická výchova ▪ Osobnostní a sociální výchova ▪ Přírodovědná gramotnost
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Tvořivost, vynalézavost, fantazie ▪ Spolupráce na činnostech ▪ Poznatky ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Řešení problémů, myšlení ▪ Sebeuplatnění ▪ City a jejich projevy ▪ Vůle, vytrvalost ▪ Respektování pravidel
Pomůcky a potřeby	Prázdné obaly od kinder vajíček, chrasticí náplně, rozličné pachové látky, kostky, přírodní materiál, karton, mravenci z papíru, přírodní materiál, lepidlo, kancelářské sponky
Prostorové nároky	Volná příroda, herna, zahrada
Doporučená literatura	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O. Sekora: <i>Ferda Mravenec</i>, Knižní klub, Praha 2009 ▪ V. Suralová: <i>Jeden den v mraveništi</i>, PBtisk, Praha 2004

Projekt je situován do přírodního prostředí, které dětem nabízí nepřeberné množství vjemů.

Přírodní prostředí

Děti budou pozorovat okolní přírodu, vyhledávat drobné živočichy, využívat ruční i trojrozměrné uzavíratelné lupy, hledat mraveniště v nejbližším okolí a sledovat život v něm. Jaká místa si mravenci vybírají pro své stavby a jaký materiál používají při stavění? Jak pevný je mravenčí domeček? Dokáže mravence ochránit před nepříznivými vlivy? Co nebo kdo může poškodit mraveniště a ublížit mravencům?

DOPORUČENÍ

- Pozorování je první vědecký nástroj, který člověk užívá už od narození. Je třeba dát na něj dětem čas a prostor, bedlivě a pozorně jim naslouchat.
- Je nutná zpětná vazba (pochvala, ocenění, pozornost), jinak se schopnost spontánního pozorování u většiny dětí vytrácí.

1. Sluchové pexeso

Pomůcky: prázdné obaly od kinder vajíček, chrastící náplně

Co skrývá ta, či ona kukla?

- Při pozorování mraveniště můžeme zahlédnout mravence, jak odnášejí kukly rychle do bezpečí. Rozpoznat mravenčí kuklu není pro mravence nic těžkého, ale dokázaly by děti zjistit, co skrývá ta, či ona kukla?
- Prázdné obaly od kinder vajíček naplníme vždy po dvou stejným obsahem. Volíme náplně, které vydávají při chrastění odlišné zvuky (luštěniny, voda, písek, mouka, knoflíky, hřebíčky...).
- Děti sluchem vyhledávají kamaráda se stejným vajíčkem. Stejně jako mravenci využívají i děti k domluvě pouze neverbální komunikační techniky.
- U této hry děti rozvíjejí především sluchové vnímání a rozlišování, procvičují pozornost, paměť a také je kladen důraz na vzájemnou spolupráci a komunikaci.

2. Najdi svou královnu

Pomůcky: rozličné aromatické látky

Poznávání mraveniště podle vůně

Mravenci se odmalička učí, jak poznat své mraveniště. Každé mraveniště je charakteristické svou nezaměnitelnou vůní. Mravenci mají vynikající čich, a proto si svůj domov nikdy nespletou.

- Zvolíme tři mravenčí královny (děti, učitelky), které nastříkáme třemi rozličnými vůněmi.
- Stejnými vůněmi navoníme též děti, které pak čichem hledají svou královnu.

Podobně jako u předešlé aktivity rozvíjíme především smyslové vnímání, pozornost, soustředěnost a paměť.

3. Chyt' mravenečka za zadeček

Mravenci dodržují rozestupy

Při pozorování mravenišť si můžeme všimnout, jak mravenci chodí za sebou v řadě, dodržují rozestupy, aby do nikoho nenarazili a neublížili mu, ale také dbají na to, aby se neloudali a nezdržovali ostatní. Proto si už v mravenčí školce hrají hru: „Chyt' mravenečka za zadeček“.

- Děti-mravenci utvoří řady. První mraveneček je hlava a ostatní se za ním zapojí, až vznikne tělíčko. Poslední mraveneček je zadeček.

- Hlava, která se dá do pohybu, zkouší chytit zadeček, který se snaží utéci, aniž by se tělo rozpojilo.

Tato činnost vyžaduje mnoho trpělivosti, soustředěnosti a pozornosti. Klade nároky nejen na spolupráci a komunikaci, ale především povzbuzuje děti k toleranci a respektu. Rozvíjíme též pohybovou a prostorovou orientaci.

4. Stěhování mraveniště

Pomůcky: kostky, přírodní materiál

Po vzoru mravenečků mají děti za úkol postavit si své velké mraveniště (šišky, kostky). Tak jako se po vylíhnutí mladé mravenčí královny mravenci rozdělí a stěhují se s královnou do nového mraveniště, musejí i děti rozdělit své mraveniště, co nejrychleji je přenést a utvořit tři menší. Děti samy navrhnou možnosti, jak materiál přemístit, aniž by musely běhat z místa na místo (štafeta – podávání, házení).

Stavba velkého mraveniště

Dramatizace básně Josefa Kožíška *Polámal se mraveneček*

*Polámal se mraveneček, ví to celá obora,
o půlnoci zavolali mravenčího doktora.*

*Doktor klepe na srdíčko, potom píše recepis,
tříkrát denně prášek cukru, bude chlapík jako rys.*

*Dali prášky podle rady, mraveneček stůně dál.
Celý den byl jako v ohni, celou noc jim proplakal.*

*Čtyři stáli u postýlky, pátý těšil: Neplakej!
Zafoukám ti na bolístku, do rána ti bude hej.*

*Zafoukal mu na ramínko, pohladil ho po čele.
Hop! A zdravý mraveneček ráno skáče z postele.*

Báseň dětem přečteme a děj společně rozebereme. Za pomoci rekvizit necháme děti scénku zahrát. V rolích se mohou vystřídat.

Posilujeme v dětech povědomí o vzájemné pomoci a spolupráci (přenášení kamaráda na krátkou vzdálenost, pomoc zraněnému mravenečkovi...).

5. Vybudování mraveniště

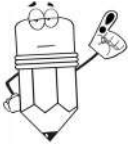
Pomůcky: karton, mravenci z papíru, přírodní materiál, lepidlo, kancelářské sponky

- Za pomoci kancelářských sponek zhotovíme z kartonu maketu mraveniště.
- S takto připraveným podkladem navštívíme s dětmi les, kde za pomoci lepidla a přírodního materiálu (jehličí, listí, malé větvičky...) dotvoříme mraveniště.

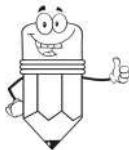
- Výslednou stavbu ve školce doplníme vyrobenými mravenci (malování, stříhání, lepení, sádrování, drátování, kašírování...).

Pozorování a tvoření v přírodě děti velmi baví, objevují stále něco nového a zajímavého. Při těchto činnostech široce uplatňují všechny smysly, procvičují jemnou motoriku, zručnost a estetické citění. Společnou činností rozvíjíme u dětí vzájemnou spolupráci a komunikaci.

UPOZORNĚNÍ

Děti předškolního věku projevují spontánní zájem o vše živé, jde o tzv. biofilii = vrozený kladný vztah ke všemu živému. Pokud není tento vztah vhodně rozvíjen, zaniká nebo se mění v odpor, v tzv. biofobii.

TIP

Další pomůcky k pozorování

▪ Mravenčí akvárium

Můžete pozorovat, jak si mravenci postupně vytvářejí cestičky a budují své podzemní království v gelu, který je zároveň jejich potravou. Kompletní akvária s výplní jsou běžně dostupná v internetových e-shopech.

▪ Digitální mikroskop – mikroskop připojený k PC

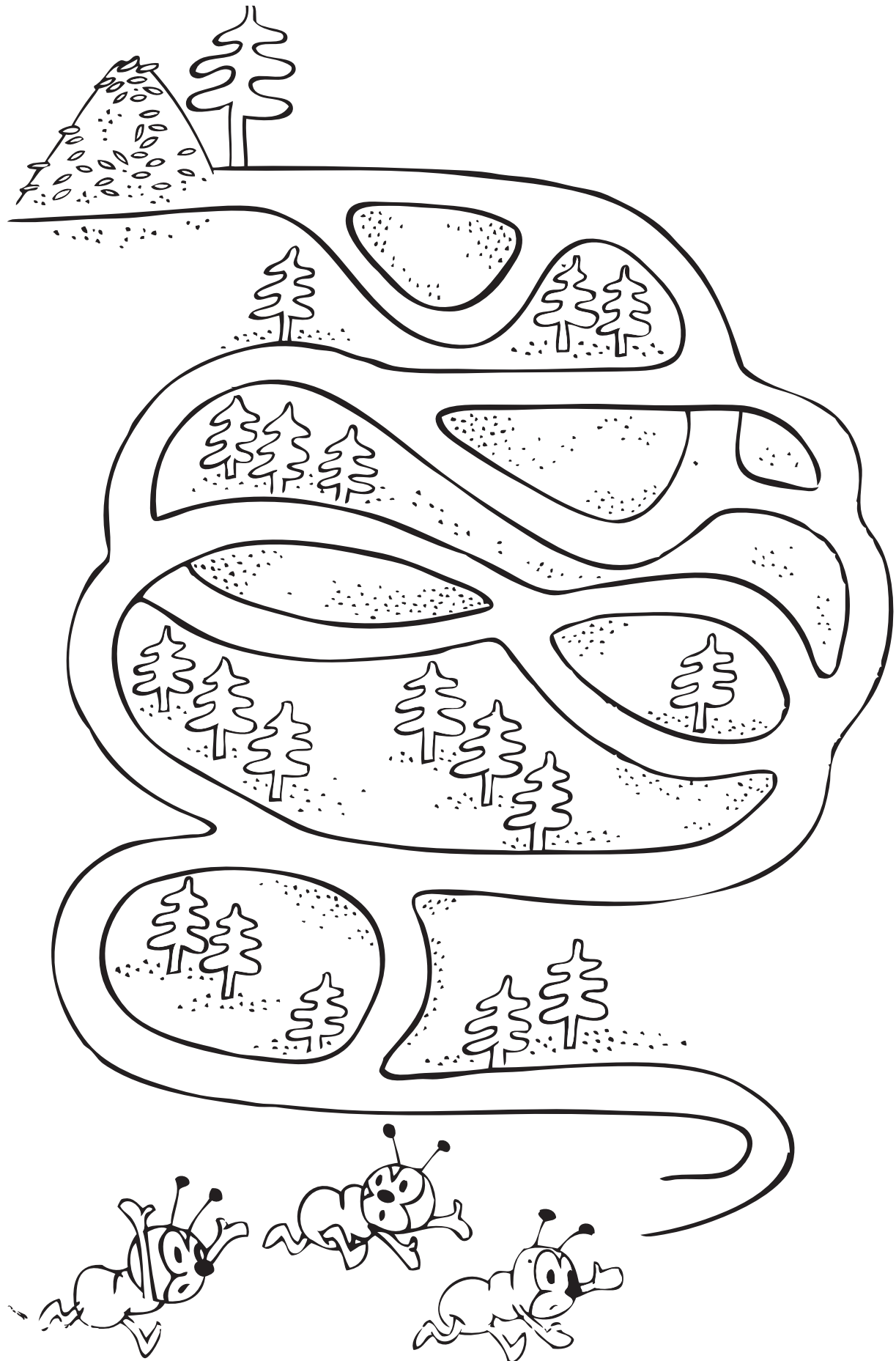
Díky tomuto mikroskopu mohou děti na monitoru počítače sledovat neživé i živé vzorky. Lze pozorovat též pohyb a život v mikrosvětě. Objevování neprozkoumaného mikrosvěta je pro malé badatele zábavným a poučným zážitkem.

POZNÁMKA

Následuje pracovní list vážící se k aktivitě.

Doved' mravenečky k mraveništi.

Ořechový spás

aneb Bádání, jak se rychle dostat k jádérku

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Environmentální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Polytechnická výchova ▪ Kulturní, multikulturní a mediální výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Tvořivost, vynalézavost, fantazie ▪ Řešení problémů a myšlení ▪ Vůle, vytrvalost
Pomůcky a potřeby	Dostatek lískových oříšků, lopatky na kočičí WC, nádoby na vodu (lavory), cedník na špagety, košíky, ošatky z lýka
Prostorové nároky	Školní zahrada, volná příroda

V pravoslavné církvi v Rusku slaví mnoho svátků spjatých s přírodou a zemědělským rokem. Nazývají je „spásy“. Každý z nich, medový, jablečný i ořechový (tzv. velký), má svou tradici, pravidla a logiku. Spásy propojují člověka s hmotnou (potrava, příroda, práce) i s duchovní dimenzí života (Bůh, úcta k životu, vztahy).

Spásy – svátky spjaté s přírodou

Jablečný spás přichází na přelomu srpna a září a je spojen se sběrem jablek, lisováním moštu a sušením křížal. **Medový spás** je spojen se stáčením medu. **Ořechový** neboli **velký spás** je poslední v řadě a uzavírá zemi. V předvečer svátku obcházejí tři nejstarší ženy vesnici a „zamykají“ zemi zpěvem. Od této chvíle nikdo nesmí zemi rušit, nic se ze země nesmí vykopat, nic se nesmí utrhnout ze stromu. Zem odpočívá a zvířata mají možnost shromažďovat zásoby potravy a připravovat se na zimu. Lidé si připravují potravu ze sklizených zásob. (*Dóm, film, 2002; Jančaříková, 2008*)

Zamykání země

Postup

- Pokusme se do života mateřské školy **začlenit svátky spjaté s přírodou**.
Může to být například:
 - Den Země
 - čištění studánek
 - vítání jara
 - slavnost prvního modřínového květu
 - slavnost jeřabin (podzim)
 - oslavy slunovratů
 - ořechový spás
 - slavnost dýní
 - slavnost prvního sněhu

Během každého svátku můžeme pro děti připravit badatelskou aktivitu.

▪ Den Země

Den Země se slaví od roku 1969, a to 22. dubna. Cílem oslav je připomenout si potřebu ochrany přírody a životního prostředí. První Den Země se slavil v San Francisku. Od roku 1971 přijala tento svátek pod svou záštitu OSN. Od roku 1990 se slaví i u nás. Den Země se stal mezinárodním svátkem, v rámci něhož se pořádají happeningy, pochody, vzdělávací akce, ale i brigády.

▪ Slavnosti jeřabin

Slavnosti jeřabin jsou krásný svátek, který lze slavit různými způsoby, například vyráběním náhrdelníků, ozdob, panáčků a panenek z jeřabin. Následně můžete prostory školky vyzdobit jeřabinovými výrobky.

▪ Slavnost dýní

Slavnosti dýní můžete rovněž dát podobu podle svých představ a invence. V kolínské MŠ Čtyřlístek vyrábějí děti každoročně nejrůznější panáky a zvířátka z dýní. Ty pak zdobí prostory školky až do Vánoc. Inspiraci neleznete na webových stránkách třídy Ptáčata (www.skolkactyrlistik.cz/tridy/ptacata).

▪ Aktivity s oříšky

Pod lískami u plotu školní zahrady (nebo jiném vhodně vybraném místě) naleznete v září spoustu oříšků. V některém oříšku je jádérko, v jiném ne.

- Děti pomocí kamene roztloukají oříšky a vyndávají jádérka.
- Postupně se učí rozpoznávat, v kterém oříšku bude jádérko pěkné, v kterém bude jádérko špatné, anebo kde nebude vůbec.
- Pokud je v oříšku dírka, je jasné, že jádérko uvnitř nebude (už je někdo snědl). Pokud je oříšek hezký a lesklý, bude mít pravděpodobně i zdravé jádérko. Někdy to ale není tak snadné.
- Ukážeme dětem jednoduchou metodu třídění oříšků, kterou používáme zvláště tehdy, máme-li oříšků velké množství.
- Nasbírané oříšky vhodíme do vody v lavoru. Některé budou plavat na hladině, jiné klesnou ke dnu.
- Vhodnými nástroji (například čistými lopatkami na kočičí WC) budou děti z lavoru vyndávat plavající oříšky a odkládat je stranou.
- Oříšky, které klesly ke dnu, slijeme přes velký cedník.
- Připravíme si tabulku (vyzdobíme ji ikonkami, aby jí předškolní děti dobře rozuměly):

**Jednoduchá metoda
třídění oříšků**

	Oříšky z hladiny	Oříšky ze dna
Jádérko zdravé		
Jádérko špatné či bez jádérka		

- Následně budeme sledovat, kolik jáderek je v 10 oříšcích z hladiny (pravděpodobně 4) a kolik jáderek je v 10 oříšcích ze dna (pravděpodobně 10).
- Vše okamžitě zaznamenáváme do tabulky pomocí čárek.
- Následně s dětmi diskutujeme.

DOPORUČENÍ

Děti budou pravděpodobně chtít experiment opakovat a dál zjišťovat, jak je to s jádérky. Vyhradíme si proto na aktivitu dostatek času.

Po stopách hejkala Žvejkala

Poutavou formou učíme děti poznávat přirozené lesní prostředí, orientovat se v něm a získávat elementární povědomí o přírodě. Využíváním principu názornosti, vhodným a zjednodušeným předkládáním informací probouzíme u dětí zájem o projevení úcty k přírodnímu prostředí.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> Environmentální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> Tělesná a pohybová výchova Osobnostní a sociální výchova Výtvarná a estetická výchova Jazyk a řeč
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> Pohyb a pohybová koordinace Pozornost, soustředěnost Výtvarné vyjadřování Tvořivost, vynalézavost, fantazie Spolupráce na činnostech Poznatky Pozornost, soustředěnost Respektování pravidel Sebeovládání, přizpůsobivost
Pomůcky a potřeby	Fáborky, odměna („poklad“), přírodniny, lepidlo
Prostorové nároky	Volná příroda, zahrada, pracovní koutek, herna
Doporučená literatura	M. Vacíková, Z. Janík: <i>Šumavská světýlka</i> , Papyrus, Vimperk 2011

Aktivity jsou podněcovány kladným pohádkovým příběhem, nikoliv zastrašováním. Tvorbou z přírodního materiálu nenásilně rozvíjíme estetické citění a vztah k rozmanitým formám života.

Kladný pohádkový příběh

Postup

1. Stezka

Na předem vyznačené trase (fáborky, značky...) plní děti zadané úkoly týkající se ochrany přírody, přírodovědných vědomostí, orientace v prostoru a pohybových dovedností. Na konci stezky jsou děti hejkalem odměněni.

Náměty na úkoly:

- Najít tři šišky a trefit se do určeného stromu.
- Vyjmenovat pět lesních zvířat.

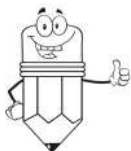
- Pomoci hejkalovi vyčistit část lesa (studánku, palouček...).
- Úplně potichu projít určenou část lesa, abychom hejkala nevyplašili.
- Poznávat rostliny, byliny, plody.
- Překonávat přírodní překážky (potok, pařez, kládu...).
- Zazpívat písničku, jejíž text obsahuje název lesního zvířete.
- Vyjmenovat jedlé a nejedlé houby.
- Vytvořit podle fantazie domeček z přírodnin pro hejkala (individuálně či skupinově).
- Sběr přírodnin.

2. Výroba hejkala

Výroba z přírodního materiálu má nižší ekologickou stopu a je estetičtější. Děti si procvičují jemnou motoriku, ujasňují si etické dojmy z přírody a seznamují se s přírodními i kulturními hodnotami.

- Z nasbíraného přírodního materiálu, společně tvoříme v herně či na zahradě postavu hejkala. Využít můžeme pařezy, větve, listí, plody atd.
- S pedagogovou pomocí lze do dřeva vyvrtat dírky, ve kterých potom lépe drží různé větvičky a další přírodniny.
- Výtvarné ztvárnění hejkala: Děti si pomocí různých technik a s využitím své fantazie namalují hejkala. Použít mohou jakoukoliv výtvarnou techniku (tuš, akvarel, pastel, prstové barvy, temperové barvy, otisk...).

Výtvarné ztvárnění hejkala

TIP

Výtvarnou činnost může provázet veselá písnička či básnička, např.:

Letitá strašidla

*Proti věku není léku,
říká často Anička,
co už sto let slouží v lese
jako bludná bludička.*

*Celý ten čas žije zdravě,
vyhýbá se tučné stravě,
denně venku cvičí,
i když vítr fičí.*

*A že straší ryze česky,
její vzhled je stále hezký,
neboť všechny holky české
byly, jsou a budou hezké.*

*Zato hejkal, ten má pech,
hlasivky mu pokrýl mech,*

*hlas mu dělá neplechu,
sotva lapá po dechu.*

*Belhá s holí po luhu,
v těle tisíc neduhů.
To jak v mládí flámoval,
cigaretám holdoval.*

*A co kmeti permoníci?
Ještě drží v ruce svíci?
Střeží zlaté homole
v kašperskohorském dole?*

*Neblázněte, vážení,
ti jsou mastmi mazaní!
Mají nohy nahoře,
tráví penzi u moře!*

Pocitová mapa zahrady

Vydáme se s dětmi na expedici zahradou. Pečlivě zkoumáme její prostor i nejbližší okolí a zamýšlíme se nad tím, jaké máme v různých částech zahrady pocity. Svá zjištění pak zaznamenáváme do připravené mapky nebo plánu a uvědomujeme si, jak nás okolní prostředí ovlivňuje.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Environmentální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Osobnostní a sociální výchova ▪ Jazyk a řeč ▪ Předmatematická gramotnost ▪ Výtvarná a estetická výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vnímání ▪ City a jejich projevy ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Slovní zásoba ▪ Stavba vět ▪ Úroveň verbální komunikace ▪ Tvořivost, vynalézavost, fantazie ▪ Rozlišování obrazných znaků a symbolů ▪ Grafické a výtvarné vyjadřování ▪ Časoprostorová orientace ▪ Komunikace s dospělým
Pomůcky a potřeby	Plánek školní zahrady; potřeby pro psaní, kreslení a malování; papíry; samolepky
Prostorové nároky	Školní zahrada, školní třída
Užitečné odkazy	<p>Školní zahrady – inspirace a aktivity:</p> <p>www.promenyproskoly.cz</p> <p>www.nadace-promeny.cz</p> <p>Příklady pocitové mapy:</p> <p>www.revodnany.cz/index.php?p=vodn-pocit-mapy</p> <p>www.agid.cz/galerie/view/2013_06_22_planujeme_nasi_obec</p>

Aktivita propojuje různé vzdělávací oblasti, především environmentální a osobnostní výchovu, které spolu úzce souvisejí: Pokud se učíme vnímat, kdy a kde nám je/není dobře, učíme se zároveň poznávat a oceňovat zdravé životní prostředí. Uvedená aktivita též rozvíjí pozornost a soustředění, děti také trénují všímavost a učí se analyzovat své vjemy.

Propojení různých vzdělávacích oblastí

**Orientace
v prostoru a rovině****Postup**

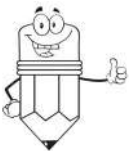
- Připravíme si pláněk (mapu) zahrady.
- Seznámíme děti s mapou a vysvětlíme jim, jak funguje a co zobrazuje. Můžeme jim ukázat i jiné plánky a mapy. Při práci s plánkem si děti procvičují orientaci v prostoru a rovině, učí se chápat prostorové pojmy (*vpravo, vlevo, dole, nahoře, mezi, v, z* atd.), trénují schopnost rozlišit geometrické tvary a také některé symboly a piktogramy.
- Procházíme se po zahradě, pozorně si všímáme okolí, ptáme se a diskutujeme:
 1. Kde se na zahradě cítíme dobře a kde špatně?
Kterým místům se vyhýbáme a proč? Která místa máme naopak rádi?
 2. Jak se cítíme ve stíněném a jak ve volném prostoru?
 3. Jaké máme výhledy ze zahrady? A ze školy do zahrady?
 4. Kde vychází slunce? A kde zapadá? Kde bývá odpoledne stín?
 5. Kde se cítíme v bezpečí? Kde odpočíváme?
 6. Co bychom na zahradě změnili, abychom se cítili lépe?
 7. Jak to, že některá místa máme rádi, a jiná ne? V čem je rozdíl?

**Zakreslování
do plánku**

- Děti postupně procházejí celou zahradou a samy nebo s pomocí učitele zakreslují do plánku (nebo jinak vyznačují, např. různobarevnými samolepkami nebo „smajlíky“), jak se v kterých částech zahrady cítí, která místa mají nejraději a jak je využívají.
- Můžeme s nimi mluvit i o dalších místech (mimo zahradu), která mají/nemají rády, a podnítit je k tomu, aby vysvětlily proč, ukázat jim, že jejich nově nabytá zkušenost platí univerzálně a také obousměrně: Prostředí působí na nás a my působíme na prostředí.

**Hlubší vztah
k zahradě i obecně
k přírodě**

- Prostřednictvím práce s pocitovou mapou si děti vytvářejí hlubší vztah k zahradě i obecně k přírodě a získávají základní povědomí o významu životního prostředí a nutnosti o ně pečovat – v malém i velkém měřítku: od zahrady přes vlastní pokoj a ulice města po celou planetu.

TIP

Návazně na tvorbu mapy děti kreslí, malují, vyrábějí z kartonu atd., jak by podle nich měla zahrada vypadat. Rozvíjejí tak tvořivost a fantazii i schopnost výtvarně vyjádřit své představy.

Možná obměna

Považujte prostor zahrady za vymyšlenou zemi a vytvořte s dětmi její mapu. I zde pracujeme s pocity – někde vznikne temný strašidelný les, jinde město či zakletý zámek.

DOPORUČENÍ

- Záleží jen na vás, jak pláněk zahrady pojmete. Přizpůsobte jej tak, aby co nejvíc vyhovoval vám i dětem: jednoduchý, detailní, s obrázky či fotkami atd. Připravujte jej společně s dětmi; co zvládnou, ať doplní samy.
- Mapa vám pomůže efektivněji využívat zahradu. Ukáže vám, jak prostor funguje, kde jsou potřeba změny, na co dětem „nesahat“ atd. Pokud plánujete rekonstrukci zahrady, mapa skvěle poslouží jako podklad při tvorbě zadání pro architekta.

Pod rozkvetlým stromem

Aktivita je vhodná pro vycházku v jarním období. Děti budou mít příležitost zaposlouchat se do zvuků v přírodě a objeví jejich původce. Zjistí také, proč některé druhy hmyzu létají na květy stromů.

Hlavní oblast činnosti	▪ Environmentální výchova
Další oblasti činnosti	▪ Tělesná a pohybová výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vnímání ▪ Pozornost a soustředěnost ▪ Sebeovládání ▪ City a jejich projevy ▪ Poznatky ▪ Respektování pravidel
Pomůcky a potřeby	Karimatka na sezení
Prostorové nároky	Sad, zahrada, polní cesta s alejí, osamělý rozkvetlý strom či keř
Užitečné odkazy	www.odyssea.cz I. Šircová: <i>S dětmi v přírodě</i> , Portál, Praha 2007

Postup

- Dříve než půjdeme ven, prohlédneme si společně s dětmi encyklopedii o hmyzu. Ukážeme si bzučící druhy bodavého hmyzu. Zeptáme se dětí, jaké mají s hmyzem zážitky a zkušenosti. Povíme si něco o včelách. Proč vylétají už brzy na jaře? K čemu využívají nektar z květů? Co jiného na květech včely sbírají? Proč jsou včely rostlinám užitečné?
- Najdeme si venku vhodné klidné místo, kde můžeme nerušeně naslouchat bzukotu hmyzu pod rozkvetlým stromem či keřem. Místo si nejprve sami vyzkoušíme.
- Další den se tam vydáme s dětmi. Usadíme se pod rozkvetlým stromem nebo si lehneme na karimatku a zůstaneme v klidu, nehýbeme se.
- Děti se zavřenýma očima naslouchají zvukům hmyzu, který se pohybuje na květech. Snažíme se soustředit na jednotlivé zvuky a různé tóny. Zkusíme vydržet potichu aspoň 10 minut.
- Pak si přilétající a odlétající hmyz společně prohlédneme. Pozorujeme návštěvníky květů a povídáme si, proč hmyz na květy přilétá.
- Pokusíme se určit pozorované druhy hmyzu. Můžeme si vzít na pomoc atlas. Snažíme se odlišit zvuky jednotlivých druhů hmyzu. Děti popisují, jak bzučí čmelák a jak bzučí

Druhy bodavého hmyzu

Naslouchání zvukům hmyzu

včela, zkoušejí jejich „hlas“ napodobit. Povídáme si i o dalších druzích hmyzu, které jsme pozorovali.

- Na závěr procházky si zabzučíme všichni dohromady.
- Ponecháme prostor na doznění prožitků i sdílení pocitů a objevů z přírody mezi dětmi
- Po příchodu do mateřské školy si kvetoucí strom společně nakreslíme na velký balicí papír. Každé dítě namaluje „svůj“ bzučící hmyz.

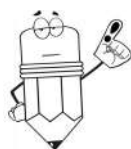
DOPORUČENÍ

- Ideální je provádět aktivity v lokalitě nerušené jinými zvuky civilizace, daleko silnice apod.
- Vhodnou roční dobou je jarní období, dáváme přednost teplejšímu suchému počasí.
- Před aktivitou vyžadující uklidnění dětí, soustředěnost a pozornost, zařadíme odlehčující aktivitu na odreagování (děti využijí možnost proběhnout se, vypovídat se).
- Aktivitu zakončíme společným povídáním, při kterém si budeme všichni naslouchat a dodržovat pravidlo, že v jednu chvíli mluví jen ten, kdo má slovo.

Možná obměna

Výtvarná
podoba stromu

Po návratu do školky můžeme strom, jednotlivé květy i hmyz vystříhat z barevných papírů a nalepit na balicí papír. Strom si vystavíme v herně nebo ve vstupních prostorách školy. Společným zabzučením si pak připomeneme jarní hmyzí symfonii. Strom ponecháme nejméně po celé jaro dětem na očích.

UPOZORNĚNÍ

- Pro větší bezpečnost zjistíme, zda mezi dětmi není alergik na hmyzí bodnutí.
- Vezmeme s sebou lékárničku, která by měla obsahovat chladivý gel na ošetření bodnutí hmyzem.
- Instrukce k aktivitě musejí obsahovat i pokyny pro bezpečný pohyb a pobyt v přírodě a s nimi související upozornění.
- Během činnosti pod stromem nesvačíme.

Staň se patronem stromu!

Předškolní dítě poznává stromy především jako objekty, kterých je možné se dotýkat, na které lze lézt, jejichž části (listy, větvičky, kůra) se dají využívat ke hrám a výtvarným aktivitám, anebo ze kterých lze něco dobrého sníst. Název stromu je zajímavá až v poslední řadě. Poznávat stromy a získávat k nim vztah by se ovšem měly učit zábavným způsobem.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Environmentální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Přírodovědná gramotnost ▪ Tělesná a pohybová výchova ▪ Výtvarná a estetická výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Slovní zásoba ▪ Paměť ▪ City a jejich projevy ▪ Sociabilita a spolupráce ▪ Zapojení do společných her, spolupráce na činnostech ▪ Zdraví a bezpečí ▪ Koordinace ruky a oka ▪ Rozlišování obrazných znaků a symbolů ▪ Grafické a výtvarné vyjadřování ▪ Časoprostorová orientace ▪ Vůle, vytrvalost ▪ Respektování pravidel ▪ Komunikace s dětmi
Pomůcky a potřeby	Listí a větvičky stromů, obrázky stromů, atlas našich stromů, sádra, pastelky, lepidlo, papíry, nůžky
Prostorové nároky	Zahrada MŠ, okolí MŠ (les)

Pedagog MŠ by po dětech rozhodně neměl chtít, aby poznávaly stromy ve školském slova smyslu, ani by jim neměl klást uzavřené (tzv. běžné) otázky typu: „Jak se jmenuje tento strom?“ Existuje totiž řada aktivit, které slouží k poznávání stromů a zároveň na předškolní dítě „netlačí“ a nedemotivují je.

Postup

Jak se stát patronem stromu

- Učitelka vybere nejběžnějších 10–14 stromů z okolí MŠ (přesný počet stromů odpovídá polovině zapsaných dětí). Vhodnější je vybrat stromy, které přirozeně rostou v České republice (nikoli okrasné stromy z parku). Může jít například o tyto stromy:

bříza • smrk • dub • kaštan • modřín • jeřáb • buk • lípa • javor • borovice • akát • pajasan • ořešák • habr

- Děti (jednotlivě nebo ve dvojicích, které respektují kamarádství) si stromy losem rozdělí. Následně má každý strom své dva patrony, kteří se o něj starají.
- Dětem vysvětlíme, že patron je správce, tedy ten, kdo střeží, dává pozor, ten, kdo stromy chrání a pečuje o ně. Indiáni měli své totemové zvíře nebo rostlinu, my máme patrony stromů.
- Následně se snažíme, aby děti stromy, jichž jsou patrony, poznávaly po celý rok, tak jak se stromy v závislosti na ročním období proměňují.
- Nemusejí zpočátku samozřejmě poznávat všechny stromy toho druhu, ale třeba právě jen ten jeden konkrétní, např. dub.
- Děti se orientují i podle toho, kde strom roste, např. u hřiště za lavičkou apod., což věci nijak neškodí.
- Patrony využíváme celý školní rok k nejrůznějším činnostem venku i ve třídě.

Následné aktivity pro patrony

▪ Odlitky do sádry

Připravit
větvičky, listy,
kůru, plody

Patroni stromů si připraví větvičky, listy nebo kůru či plody ze svého stromu.

Učitel/ka vyklopí (na igelitový ubrus či jinou vhodnou plochu) před každé dítě bochánek přiměřeně husté sádry. Děti do ní opatrně obtiskují části „svého“ stromu.

Po zatvrdnutí učitel (či šikovné dítě samo) napíše tiskacími písmeny dospodu název stromu a také jméno patrona. Bochánek nebo bocháňky pak s sebou můžeme brát do přírody pro pomoc při identifikaci „mého stromu“.

▪ Co najdu pod svým stromem?

- Na vycházku s sebou vezmeme širokou oboustranně lepicí pásku (variantou jsou kousky tvrdého papíru a vhodné lepidlo).
- Obcházejme s patrony jejich stromy. Patroni si pod svým stromem odlepí jednu stranu lepicí pásky, položí ji na vybraném místě na zem a přitlačí.
- Na lepicí pásku se nalepí všelicos, co leží pod stromem – kamínky, písek, kousky listů či jehličí, loňských plodů nebo i části jiných rostlin, které se nacházejí pod stromem nebo v jeho nejbližším okolí.
- Pásky vystavíme ve třídě.
- Následně můžeme přemýšlet a povídat si o souvislostech – pod jehličnatými stromy bude jehličí, pod akátem toho poroste méně než pod dubem atd.

▪ Stromová písmenka

Aktivita je vhodná na podzim.

- Patroni stromů si vezmou na procházku látkovou tašku nebo nějakou nádobu a do ní natrhají listy ze svého stromu.

- Ve třídě dostane každé dítě velkou čtvrtku a na tu mu učitel/ka (šikovné dítě může samo) tužkou předkreslí počáteční písmenko stromu (pro dub to bude D, pro břízu B a tak podobně).
- Děti pak na čtvrtku lepí listy ze svého stromu vhodným lepidlem, např. kličem.
- Po zaschnutí stromová písmenka vyvěsíme – slouží jako pomůcka pro přípravu předškoláků.

▪ **Pohybová hra „Stojí, stojí strom“**

Tuto hru zařazujeme, až když jsou patroni stromů se svými stromy náležitě obeznámeni. Jde o venkovní hru, která je obdobou hry *Na babu*, či spíše *Na bylinkovou babu*.

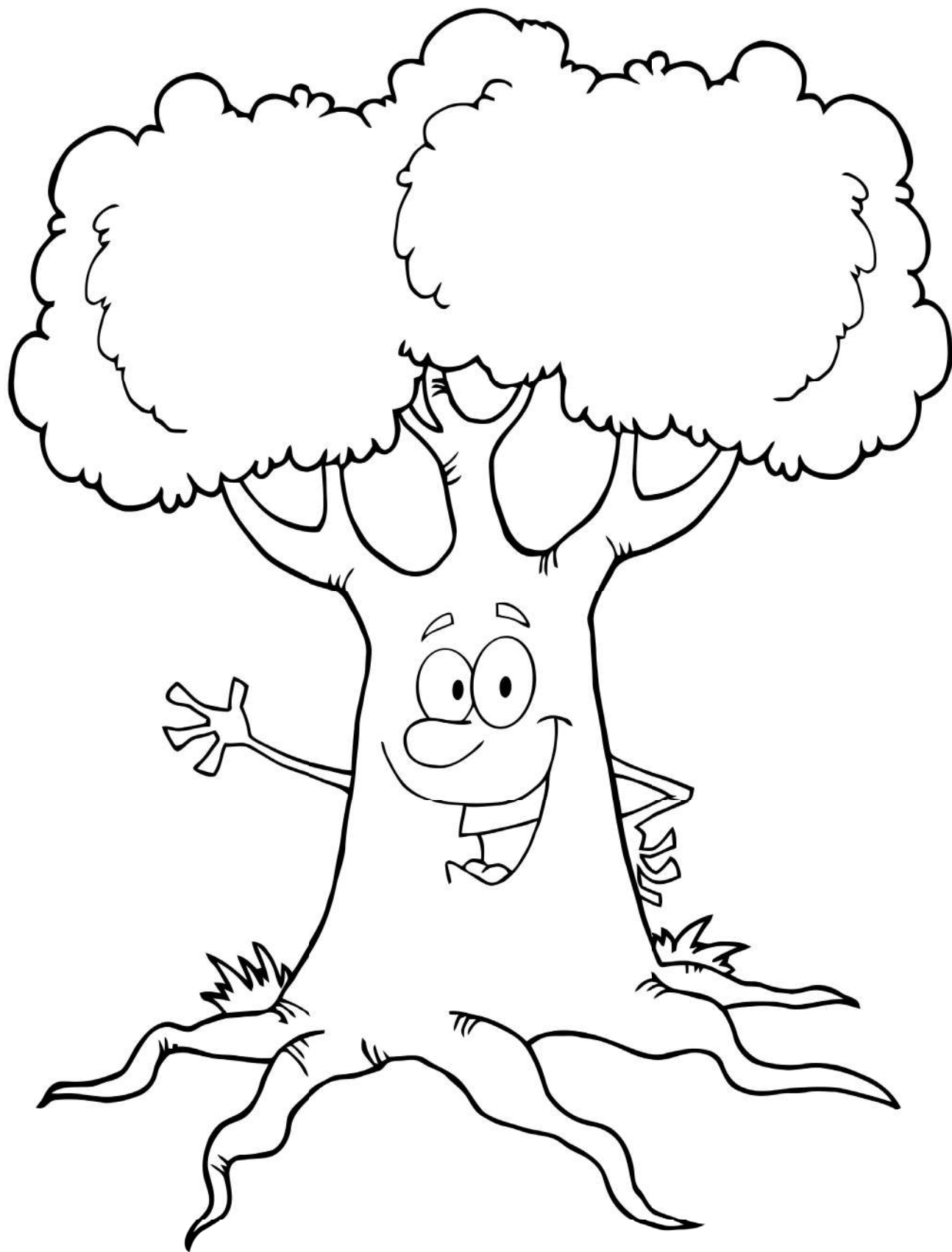
**Hra na
bylinkovou babu**

- Učitel/ka pronáší říkanku:

*Stojí, stojí strom,
bacil do něj hrom.*

Chytněte se.... (název jednoho stromu z vybraných 10–14 stromů)!

- Potom děti začne honit, ale dbá na to, aby měly šanci doběhnout k danému stromu, a zároveň aby se bály, že je chytí.
- Patroni jsou samozřejmě u svého stromu první a slouží jako „navigátoři“ pro ostatní.

Tuková směs pro ptáky

Děti vyrobí tukovou směs pro přikrmování ptáků v zimě. Vysvětlí, jak se pečuje o zvířata ve volné přírodě, budou mít příležitost pozorovat ptáky, kteří se slétnou ke krmení, a uvědomí si svůj vztah ke zvířatům. Aktivita, která je vhodná zejména pro zimní období, podněcuje k ohleduplnému chování k životnímu prostředí a respektu ke všem živým tvorům.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> Environmentální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> Přírodovědná gramotnost Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> Pozornost a soustředěnost Sebeovládání City a jejich projev Spolupráce na činnostech Vůle, vytrvalost
Pomůcky a potřeby	Květináč nebo půl kokosového ořechu, drátek, provázek, nádoba na rozpouštění tuku, hrnec s horkou vodou, tuky, semena (vločky, ořechy, mák aj.)
Prostorové nároky	Sad, zahrada, krmítko za oknem
Užitečné odkazy	www.odyssea.cz I. Šircová: <i>S dětmi v přírodě</i> , Portál, Praha 2007

Postup

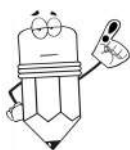
- Připravíme si malý hliněný květináč nebo půl kokosového ořechu, drátek, provázek, nádobu na rozpouštění tuku, hrnec s horkou vodou, tuky, semena (vločky, ořechy, mák aj.)
- Pokud máme na školní zahradě nebo za oknem krmítko, zkusíme pozorovat přilétající ptáky.
- Povídáme si s dětmi, zda poznají některé ptačí druhy. Za pomoci encyklopedie pak zjistíme, kteří ptáci pravidelně přilétají k našemu krmítku a čím se živí.
- Můžeme jim zpestřit nabídku tukovou směsí vlastní výroby. Požádáme děti, aby přinesly vhodná semínka a další přísady do tukové směsi.
- Následující den se pustíme do výroby společně. Děti se ptáme, jaké krmivo pro ptáky jsme vybrali, proč jsme nepoužili zbytky potravin od vaření, proč jsme dbali na vhodné umístění tukového závěsu, proč ptáky v zimě přikrmujeme...
- Do otvoru ve dně malého květináče upevníme drátek nebo smyčku provázku, za které se nádobka po naplnění zavěsí.

Pozorování ptáků

**Semínka
do tukové směsi**

**Lůj nebo ztužený
pokrmový tuk**

- Pak vyrobíme tukovou směs. Do rozehrátého tuku, který jsme rozpustili v nádobě postavené do hrnce s horkou vodou, aby se tuk nepřepálil, vmícháme různá semena. Použijeme lůj nebo ztužený pokrmový tuk.

UPOZORNĚNÍ

Nepoužíváme zbytky tuků po vaření. Krmnou směs nikdy nesolíme ani neochucujeme!

- Tuhnoucí směs nalijeme do květináčku a po ztuhnutí zavěsíme ven. Umístíme nejlépe do hustých korun stromů. Nezavěšujeme na přímo osluněné místo, tuk by se kazil, ani na volné prostranství kvůli útoku dravců.
- Následující den budeme společně pozorovat chování ptáků na krmítku a u tukových směsí. Které druhy volně žijících ptáků jsme pozorovali?

**Doznění prožitků
i sdílení pocitů**

- Po pozorování ptáků necháme dětem prostor na doznění prožitků i sdílení pocitů a objevů z přírody.

DOPORUČENÍ

- Vhodnou roční dobou pro tuto aktivitu je zimní a chladné jarní období.
- Tukové směsi bychom mohli i koupit hotové, avšak pro rozvíjení schopnosti dětí pečovat o zvířata a pro získání konkrétních znalostí je výhodnější a výchovnější vyrobit směs vlastnoručně, vložit do ní kus své práce.
- Vedeme děti ke klidnému chování v blízkosti krmítka.
- Občas děti upozorňujeme na zajímavé ptačí druhy, které navštěvují krmítko či přilétají k zavěšené tukové směsi.

Možná obměna**Zvířata ve
volné přírodě**

Promýšlíme téma „Zvířata ve volné přírodě“. Uvědomíme si, že planetu Zemi obývá nesčetné množství živočišných druhů. Pod pojmem zvířata si obvykle představujeme savce, ale musíme si uvědomit, že živočišná říše je mnohem rozmanitější. V každém ekosystému se přírodovědci snaží popsat a studovat vyskytující se druhy. Některé živočišné druhy vlivem nešetrné lidské činnosti vymírají dřív, než je vůbec stihne člověk poznat. S těmito problémy souvisí i nutnost ochrany přírody a životního prostředí, a tedy i ochrany zvířat.

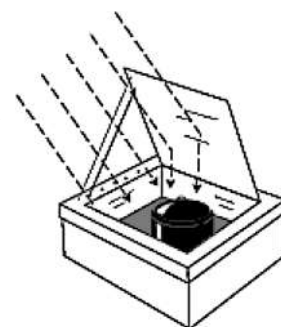
Vařme jinak!

V dnešní době je nutné objevovat nové alternativní zdroje energie a učit se je používat. Představte si vaření bez ohně, bez připojení do elektrické sítě či bez plynu. Myslíte si, že to nejde? Solární vařiče to dokážou! Představují zdroj energie, který není dostatečně využíván, přitom je velice efektivní, a nadto šetrný k životnímu prostředí. Děti s touto možností seznámíme a pokusíme se vyrobit si vlastní solární vařič.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> Environmentální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> Polytechnická výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> Sociabilita a spolupráce Adaptabilita na změny Tvořivost, vynalézavost, fantazie Úroveň verbální komunikace Kvalita slovního projevu Rozlišování obrazných znaků a symbolů Řešení problémů a myšlení Sebeuvědomění a sebeuplatnění Vůle, vytrvalost
Pomůcky a potřeby	<ul style="list-style-type: none"> Sada obrázků kamen, sporáků, vařičů, varných desek, indukčních plotýnek, grilů či kotlíků nad ohništěm, solární vařič vlastní výroby Na výrobu solárního vařiče: překližka, korková deska, polystyren, samolepicí zrcadlová fólie, hliníková lišta (J-profil), zrcadlo v rámu vhodné velikosti, sklo nebo plexisklo, řezák na karton, vruty, panty na zrcadlo, tepluvzdorné lepidlo (<i>instrukce viz níže uvedené webové stránky</i>)
Prostorové nároky	Zahrada MŠ, sluneční den
Užitečné odkazy	Autorka a propagátorka solárních vařičů: Ing. Iva Šmejkalová, www.solarni-varice.cz

Díky Ing. Ivě Šmejkalové máme možnost sestrojít několik typů malých funkčních solárních vařičů a připravit na nich spoustu chutných pokrmů včetně cukroví. Sestrojení krabicového vařiče trvá jeden den. Požádáme o pomoc zručného tatínka (případně maminku). Děti mohou rovněž pomoci s dílčími úkoly.

Solární vařiče představují nejjednodušší způsob, jak vařit potraviny, aniž bychom spotřebovávali jakékoli palivo. V zemích, kde je nedostatek vody, často vede kácení stromů na otop k nebezpečnému odlesňování velkých ploch. Ovšem výhody solárního vařiče oceníme i v České republice. Jeho používání šetří palivo, a tedy i peníze; při vaření se neuvolňují žádné emisní látky, a i když samo vaření trvá poměrně dlouho, nevyžaduje přítomnost obsluhy. A hlavně – je to zábava!

Detektivem v kuchyni

- V pátek zadáme dětem úkol, aby pozorovaly maminky v kuchyni a všimaly si, jak a na jakém přístroji vaří.
- Také je vyzveme, aby si všimaly toho, jak přístroj nebo zařízení funguje. Zda je zapojen na elektřinu, zda pracuje stále, nebo je nutné jej čas od času udržovat či obměňovat.
- V pondělí pak si děti (při povídání v kruhu) vzájemně sdělí své poznatky z pozorování.
- Vhodné je připravit doprostřed kruhu řadu obrázků s kamny, sporáky, vařiči, varnými deskami, indukční plotýnkou, grilem či kotlíkem nad ohništěm atd., a to v takovém počtu, aby si každé dítě mohlo najít odpovídající variantu a vzít si ji před sebe.
- Pokud dítě na obrázku nenajde přesně stejný typ přístroje, jaký mají doma, necháme je najít co nepodobnější a vysvětlit, v čem se liší.
- Mají-li děti vše zažité, přijdeme s překvapením – solárním vařičem.
- Necháme děti hádat, co by to asi mohlo být a k čemu se to používá. Pravděpodobně na to žádné nepřijde, a tak jim postupně dáváme nápovědu, např. vložíme do vařiče hrníček či konvičku s vodou.

Uvaříme si svačinu – bez elektřiny, bez plynu

Aktivita vyvrcholí tím, že si na solárním vařiči společně uvaříme něco k jídlu, například vajíčka natvrdo, nebo alespoň čaj.

Osvědčený recept – rýžový nákyp

Potřeby: hrnek rýže, jeden a půl hrnku mléka, dvě lžice cukru (případně víc podle toho, jaké je ovoce), ovoce v libovolném množství (lze použít i rozinky, sušené meruňky či švestky), vanilkový cukr nebo skořice na dochucení, černý hrnec s pokličkou

V nádobě vše smícháme dohromady a poté vložíme do vařiče.

Za hodinu až dvě hrnec vyndáme. Množství nutno přizpůsobit počtu dětí.

Možná obměna

Solární vařič využíváme pravidelně, např. při zahradních slavnostech.

Vyprávění starého úlu

Včely žijí v úzkém kontaktu s přírodou. Prostřednictvím života včelstva je možné pochopit spoustu přírodních zákonitostí. Nenásilnou formou provedeme děti životem včel, společně se ponoříme do pohádkového příběhu, jehož součástí se staneme, a v podobě pilných včeliček zažijeme plno dobrodružství. Přímým prožitkem se dozvíme řadu zajímavostí a poznatků o životě, významu a ochraně včel.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> Environmentální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> Tělesná a pohybová výchova Výtvarná a estetická výchova Polytechnická výchova Přírodovědná gramotnost Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> Pohyb a pohybová koordinace Pozornost, soustředěnost Výtvarné vyjadřování Tvořivost, vynalézavost, fantazie Spolupráce na činnostech Poznatky Respektování pravidel Sebeovládání, přizpůsobivost Sociabilita a spolupráce
Pomůcky a potřeby	Dřevěný či papírový úl, deky, láhve s vodou, prázdné láhve, injekční stříkačky, šátky, lžičky, různé pochutiny, „medáky“ (penízky), papírová krabice, roličky od toaletního papíru, víčka od PET lahví, krepový papír, geometrické tvary, plastové kelímky od jogurtu, provázky, malé míčky
Prostorové nároky	Louka, les, herna
Užitečné odkazy	www.svetvcel.cz J. Streit: <i>Včelka Sluněnka</i> , Fabula, Hranice 2003

Učitelka s dětmi se promění ve včelí roj. V malém dřevěném (popř. papírovém) úlu nacházejí děti dopisy s úkoly a činnostmi, které mají vykonat. Během celého projektu děti postupně projdou obdobími vývoje včel. Tato období prožívají formou různých her a úkolů.

Na úvod navštívíme včelaře, který nás seznámí se životem včel a ukáže nám včelařské potřeby a včelí produkty. Postupně začneme plnit úkoly ze starého úlu a za jejich zdárné dokončení děti dostanou odměnu – tzv. medáky, za které si na závěr mohou od včelaře koupit med.

**Úkoly
ze starého úlu**

Jednotlivé úkoly a činnosti

1. Včelí kuklení

Vývoj včely má čtyři stupně: vajíčko, larva, kukla, dospělá včela. Děti si vyzkoušejí, jak těžké to má larva, která se musí zakuklit. Z mety postupně vybíhají k připraveným rozloženým dekám a mají za úkol se vleže zamotat (zakuklit) do deky a opět se rozmotat.

Tato činnost klade důraz na prostorovou orientaci, pohotovou reakci a procvičuje hrubou motoriku.

2. Včely chůvy

Pomůcky: láhve s vodou, prázdné láhve, injekční stříkačky

Mateří kašička

V úlu je spousta včelích miminek, která potřebují rychle nakrmit. Jejich potravou je mateří kašička, již včelky vyrobily z pylu nasbíraného na květech. Děti-včelky nasávají injekční stříkačkou vodu a plní prázdné láhve.

Procvičují si tak nejen jemnou motoriku, ale zároveň se učí zodpovědnosti a péči o druhé.

3. Včely krmičky

Pomůcky: šátky, lžičky, různé pochutiny

**Krmení
v tmavém úlu**

Aby bylo včelstvo zdravé, silné a dobře se rozrůstalo, je zapotřebí pečovat už o malá, čerstvě narozená miminka. Krmení v tmavém úlu však není snadná záležitost, proto je dalším úkolem poslepu nakrmit kamaráda (dítě má zavázané oči a krmí vybranou pochutinou kamaráda sedícího naproti). Další variantou je poznávání pochutiny pouze podle chuti.

Při plnění úkolu používají děti téměř všechny smysly, trénují prostorovou orientaci a učí se vzájemné důvěře.

4. Včely stavitelky

Pomůcky: papírová krabice, roličky od toaletního papíru, víčka od PET láhví, krepový papír

Mezi včely dělnice patří i včely stavitelky, v tomto období včely tvoří vosk, který má podobu jemných šupinek. Dělnice je hněte a buduje z nich známé šestiboké buňky plástve. Stavitelka také opravuje poškozené plástve. Vosk z buněk, které nebudou nadále využity, zužitkuje k zavíčkování buněk, v nichž se vyvíjejí larvy.

**Postavit, naplnit
a zavíčkovat plástve**

Dalším úkolem dětí je postavit, naplnit a zavíčkovat plástve. Nejprve si mezi sebou musejí zvolit včelí královnu, která jediná může klást vajíčka. Děti do připravených krabic (pláství) nastojato srovnávají roličky od toaletního papíru (buňky). Do každé roličky musí včelí královna naklásť vajíčko (víčko) a stavitelky vše zavíčkují kousky krepového papíru.

Děti se učí vzájemné spolupráci a komunikaci. Procvičuje se jemná motorika.

5. Včely uklízečky

Pomůcky: různorodé geometrické tvary

Děti-včelky mají za úkol udržet v úlu čistotu a pořádek, musejí proto sesbírat všechn nepořádek v úlu i v jeho okolí.

V herně: Děti podle pokynů sbírají věci různých barev, tvarů (různobarevné geometrické tvary z papíru, díly dřevěné stavebnice).

V přírodě: Děti ve vytčeném prostoru vyhledávají věci, které do přírody nepatří.

Tato činnost klade důraz na orientaci v prostoru a pohotové reakce. Děti si procvičují znalost tvarů a barev a rovněž jsou přirozeným způsobem vedeny k ochraně přírody.

Ochrana přírody

6. Včely létavky

Pomůcky: plastové kelímky od jogurtu (do otvoru na dně kelímku upevníme asi 50cm provázek), provázky, malé míčky

Létavkou se stává včela v dalším období svého života, kdy vylétá k prvním orientačním letům do okolí úlu. V tomto období včely sbírají pyl, sají nektar a současně opylují rostliny. K přenosu jim slouží tzv. košíčky umístěné na nohou. Při létání musejí dbát velké opatrnosti, aby pyl z košíčků nevysypaly.

Pyl nahradíme míčkem ukrytým pod kelímkem, který držíme za provázek. Úkolem dětí je přemístit pyl (míček) do cíle (úlu), aniž se jim vykutálí zpod kelímku.

Přemístit pyl do úlu

Děti si procvičují pohotovost, koordinaci pohybů a trpělivost.

7. Včely strážkyně

Strážkyně je pro včelí společenstvo velmi významná, protože je chrání před různými vetřelci, kteří by se rádi přiživili na medu. Jsou to někdy vosy, jindy sršeň, a často i včely z jiných včelstev. Včely strážkyně brání svůj úl a není vzácností, když se na česně odehraje úporný boj.

Úporný boj na česně

Při této aktivitě mají děti za úkol ochránit svou královnu, kterou si mezi sebou zvolily. Okolo královny utvoří děti kruh (roj) a bez rozpojení musejí zdolat určitý úsek.

Děti se tak učí vzájemné pomoci, spolupráci a komunikaci.

8. Včelí olympiáda

Na závěr si děti všechny získané poznatky a dovednosti zopakují formou „včelí olympiády“, v rámci níž plní různé sportovní a vědomostní úkoly.

Disciplíny

- a) **Hod pylovými zrnky** – hod míčkem na cíl.
- b) **Přetahování včelích rojů** – přetahování lanem.

- c) **Štafetové kuklení** – děti se postupně kuklí do deky.
- d) **Včelí puzzle** – sestavení rozstříhaného obrázku.
- e) **Letecké závody** – slalom mezi kytičkami.
- f) **Pylová dráha** – přenos míčku na lžici.
- g) **Přesná trefa žihadlem** – tužkou na provázku uvázanou kolem pasu se trefujeme do prázdné láhve.
- h) **Včelí kvíz** – děti odpovídají na otázky s včelí tematikou.

**Výměna medáků
za med**

Projekt je završen výměnou medáků za med, ze kterého si s dětmi můžeme upéct perníčky, osladit si medem čaj nebo jej jen tak mlsat.

DOPORUČENÍ

- Pro upevnění poznatků o stavbě těla včely a jiného hmyzu pozorujeme s dětmi vzorky (křídlo, kukla, mrtvé hmyzí tělíčko...) digitálním mikroskopem. Tato metoda je pro děti přitažlivá díky možnosti aktivního zapojení a přímého sledování na obrazovce.

Návštěva u včelaře

- Pokud se paní učitelce podaří najít v okolí včelaře ochotného umožnit exkurzi, je dobré požádat jej o ukázky úlu (někdo už je vybaven i skleněným úlem určeným pro pozorování).
- Včelař předvede ukázkou včelího rámu s pláství (dětí vidí napěchovaný pyl, zavíčkované zásoby medu, příp. zavíčkované larvy); půjčí dětem do ruky kousek čistého vosku a ukáže jim různé včelařské pomůcky.
- Návštěva u včelaře je vhodná v jarních měsících, kdy kvete spousta keřů a květin, včely mají dostatek práce a děti si nevěšmají. Horší je to koncem léta, kdy už jsou zdroje pylu a nektaru omezené. Každý včelař však odhadne, co je pro děti bezpečné.

POZNÁMKA

- Následují 4 pracovní listy vážící se k aktivitě.

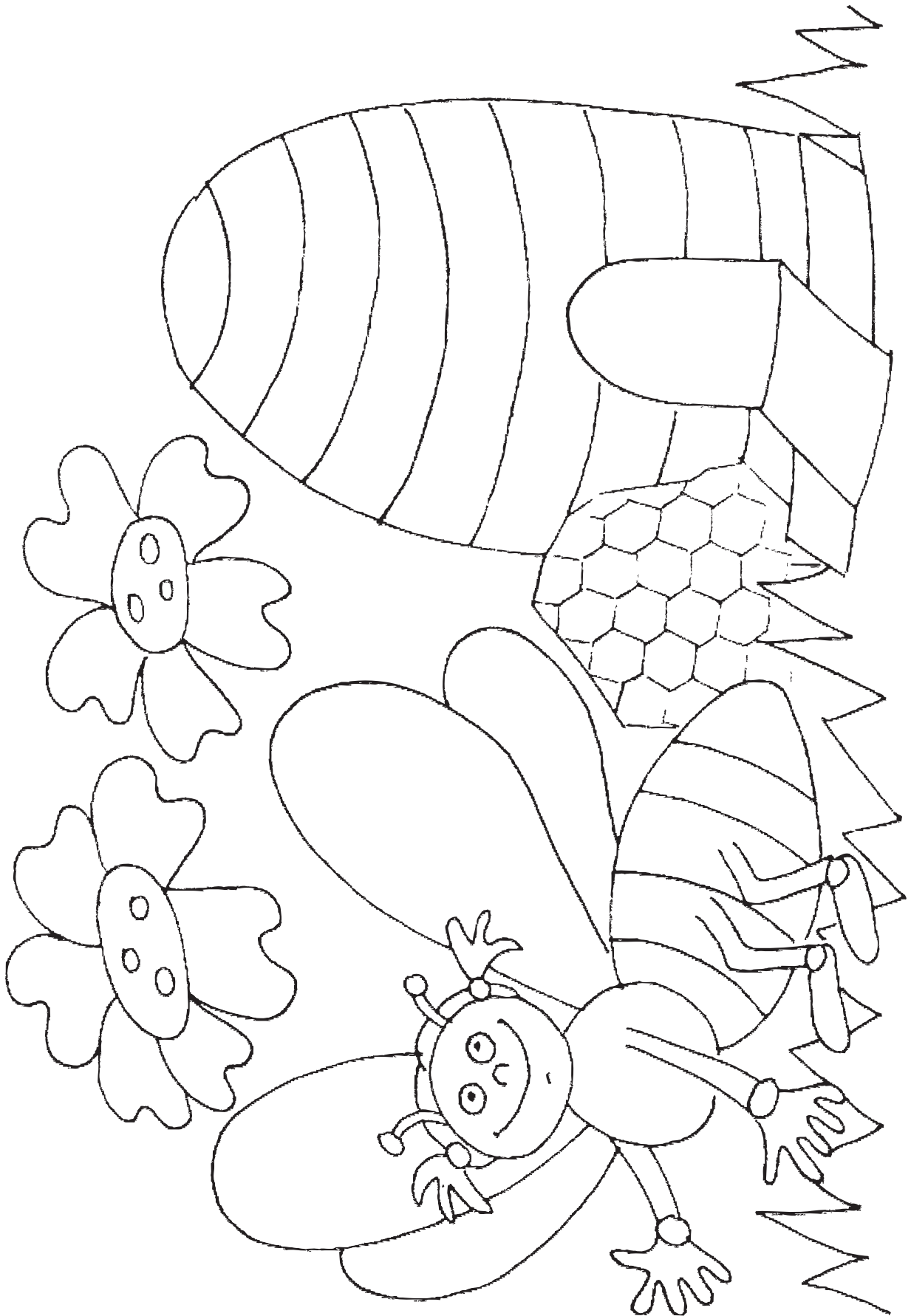
Disciplíny včelí olympiády a kvízové otázky

 VČELÍ OLYMPIÁDA 	
Hod pylovými zrnky	
Přetahování včelích rojů	
Štafetové kuklení	
Včelí puzzle	
Letecké závody	
Pylová dráha	
Přesná trefa žihadlem	
Včelí kvíz	

 VČELÍ KVÍZ 	
1. Z čeho včely vyrábějí med?	
2. Jaké druhy medu umí včela udělat?	
3. Jaké znáš další včelí produkty?	
4. Vyjmenuj vývojová stadia včely?	
5. Co je hlavním úkolem matky – včelí královny?	
6. K čemu slouží tzv. mateří kašička?	
7. Jak se nazývají samečci včel?	
8. Kam včely ukládají pyl?	
9. Jaké pomůcky používá včelař?	
10. Kolikrát může včela použít své žihadlo?	
11. Vysvětlete rozdíl mezi včelou a vosou.	
12. Jak se nazývá včelí domeček?	

Vybarvi obrázek podle své fantazie.

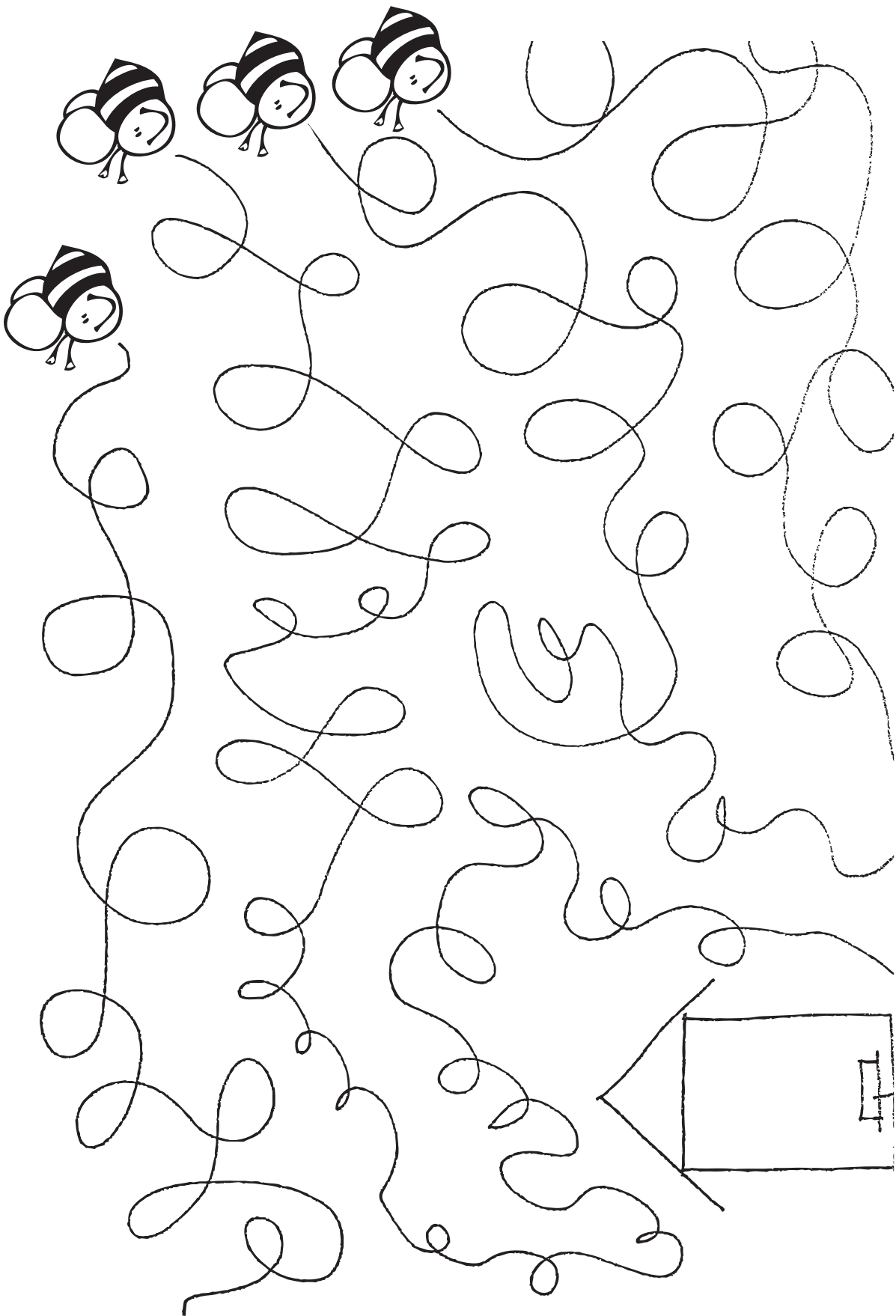

Vybarvi včelaře a všechny věci, které ke své práci potřebuje.

Doved' všechny čtyři včelky do úlu.

Netradiční leporelo

Podle oblíbené dětské pohádky, v níž vystupuje více postav, sehrají děti příběh. Nejzajímavější scény a dějové momenty pedagog vyfotografuje. Snímky poslouží jako základ společné obrazové fotografické dětské stavebnice, jež představuje návrat k oblíbené formě knížky. Formou hry a kreativní činnosti tak děti vytvoří společné dílo, na něž budou jistě hrdé.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Výtvarná a estetická výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dramatická výchova ▪ Kulturní, multikulturní a mediální výchova ▪ Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Řešení problémů a myšlení ▪ Komunikace s dětmi ▪ Poznatky, sociální informovanost ▪ Zapojení do společných her, spolupráce na činnostech ▪ Poznávání ▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Nápodoba pohybů ▪ Sebeuplatnění ▪ Přizpůsobivost ▪ Respektování pravidel ▪ Sociabilita a spolupráce
Pomůcky a potřeby	Kartonové nepotíštěné desky formátu A4 (počet závisí na počtu jednotlivých obrazů/fotografií pohádky), lepidlo ve válečku nebo oboustranná lepicí páska odpovídající šířky pro lepení výsledných fotografií na kartonové desky, vytištěné barevné digitální fotografie, eventuálně nůžky se zaoblenými špičkami, digitální fotoaparát, počítač, čtečka paměťových karet, barevná tiskárna
Prostorové nároky	Prostory mateřské školy – herna, jídelna, odpočinková a relaxační místnost na inscenování, režírování a fotografování motivů z jedné vybrané pohádky
Doporučená literatura	J. Šmíd: Část 11. – <i>Fotografie v koncepci univerzitního studia učitelství výtvarné výchovy</i> , in <i>Výtvarná výchova</i> 1/2008; Část 10. – <i>Fotografie v koncepci univerzitních studií VV</i> , in <i>Výtvarná výchova</i> 3–4 2007

**Živé obrazy
pohádkových scén**

Postup

- Učitel/ka vybere pro děti jednu hravou a zajímavou pohádku, kde figuruje více postav, nejlépe tolik, kolik dětí má ve skupince nebo ve třídě. Na základě příběhu vytváří s dětmi „živé obrazy“ jako jednotlivé scény z pohádky (stěžejní dějové situace).
- Děti mají kostýmy, které si přinesou z domova, různé pomůcky a divadelní kulisy, jež se v pohádce objevují. Učitel/ka s dětmi naaranžuje každou scénu z pohádky tak, jak ji popisuje příběh. Každou takto sestavenou scénu (obraz) vyfotografuje v několika pohledových variantách, s různým zdrojem osvětlení (přirozené, umělé).
- Učitel/ka vytiskne barevně ve formátu A4 ty fotografie, které nejvíce odpovídají popisu vybrané scény z pohádky. Tyto fotografie nabídne dětem a rozdělí úkoly, tj. kdo se čemu bude věnovat. Posloupnosti příběhu docílí rozložením fotografií do řady na koberec – tuto posloupnost následně dodrží s dětmi i při lepení na připravené kartonové destičky.
- Děti pod dohledem pedagoga lepí fotografie (lepidlem ve válečku nebo oboustrannou lepicí páskou) na předem připravené kartonové desky formátu A4 tak, jak jdou za sebou podle logiky příběhu.

**Několik
pohledových variant**

DOPORUČENÍ

Je nutné předem spočítat, kolik kartonových archů a fotografií bude potřeba na jednu celou řadu kartonových desek.

- Učitel/ka upozorní děti, že desky na lepení fotografií leží v pozici, jakou určila, srovnané v řadě vedle sebe. Teprve po nalepení všech fotografií otočí učitel/ka všechny kartonové desky nalepenými fotografiemi z příběhu k podlaze a děti nalepují fotografie z další pohádkové scény.
- Po nalepení všech fotografií slepí paní učitelka nebo pan učitel izolepou jednotlivé kartonové desky bočními stranami k sobě, tak aby bylo možné knížku skládat a rozkládat jako leporelo.
- V průběhu dětského tvoření pořizuje učitel/ka snímky pro fotodokumentaci, kterou lze využít při setkání s rodiči nebo při přijímání nových dětí do mateřské školy – jako prezentaci toho, co všechno děti dokážou. Zároveň dokumentuje dětské výtvary jako finální výtvarné artefakty pro školní archiv a eventuální další inspiraci.
- Vytvořená leporela je možné vystavit v prostorách mateřské školy.

**Výtvarné artefakty
pro školní archiv**

Krajina jako živá

Jedná se o netradiční materiálovou hru na základě barevně zajímavé fotografie. Využíváme rozmanité výjevy krajiny, jež se pak děti snaží převést do trojrozměrné podoby. Zároveň se jim pokusíme přiblížit princip animovaného filmu. Inscenovaná krajina a fotografovaný příběh tak dají vzniknout dětskému krajinnému motivu jako součásti dětské hry a z fotografií navíc vytvoříme animovaný film pro rodiče.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Výtvarná a estetická výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dramatická výchova ▪ Environmentální výchova ▪ Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Řešení problémů a myšlení ▪ Komunikace s dětmi ▪ Poznatky, sociální informovanost ▪ Zapojení do společných her ▪ Spolupráce na činnostech
Pomůcky a potřeby	<p>Nepotištěná kartonová deska formátu A3 nebo A2, lepidlo ve válečku nebo oboustranná lepicí páska o šířce odpovídající lepení materiálů na kartonovou desku, zbytky různých materiálů (barevné papíry, špejle, alobal, plastové barevné fólie, kousky PET láhví, kůra, kovové plíšky, vata, zbytky látek a hadříků atd.), vytištěná barevná fotografie krajiny jako předloha pro tvorbu – nejlépe formát A3, nůžky se zaoblenými špičkami, digitální fotoaparát, počítač, barevná tiskárna, interaktivní tabule nebo dataprojektor a projekční plátno (oboje není podmínkou)</p>
Prostorové nároky	<p>Pro skupinovou práci na jednom společném „materiálovém“ obrazu postačují prostory mateřské školy – herna, odpočinková a relaxační místnost; pracovní plocha – stůl, koberec s velkou pevnou podložkou</p>
Užitečné odkazy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ J. Šmíd: Část 11. – <i>Fotografie v koncepci univerzitního studia učitelství výtvarné výchovy</i>; in <i>Výtvarná výchova</i> 1/2008 ▪ www.corbis.com (zadat výraz <i>landscape</i>) ▪ www.deviantart.cz ▪ J. Šmíd: <i>Věda, výtvarná výchova a environmentální vzdělávání na 1. stupni základní školy</i>, příručka k projektu <i>Věda do škol</i>, PedF UK, Praha 2013

Postup

- Učitel/ka vybere pro děti z internetové databanky (např. www.corbis.com) jednu fotografii barevné, rozmanité a členité krajiny, dětem připraví zbytky různých materiálů (viz tabulka: *pomůcky a potřeby*; pozor na nebezpečné a malé kousky materiálu – např. skleněné střepy, ostré hrany kovu...).
- Pedagog předloží vybranou fotografii dětem s objasněním toho, co budou vytvářet – na prázdný karton se budou trojrozměrnou technikou skládání materiálů snažit materiálově „přepsat“ výchozí fotografii tak, aby si byla co nejvíce podobná.
- Jednotlivé části krajiny, tedy materiály, z nichž se „staví“ 3D reliéfní výtvar, pak děti přilepují na karton a takto vrství na sebe.

**Trojrozměrná
technika skládání**

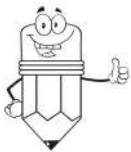
DOPORUČENÍ

Učitel/ka upozorní děti, že žádná část obrazu krajiny, která je již přilepená, se nebude odlepovat nebo odtrhávat; poškodily by se tak jednotlivé materiálové vrstvy obrazu.

**Několik variant
s různým zdrojem
osvětlení**

- Po nalepení každé nové části vyfotografuje pedagog vznikající obraz seshora tak, aby při pořizování dalšího snímku zachoval vždy stejnou polohu fotoaparátu (v opačném případě nebude animace fotografií vizuálně navazovat). Každou takto sestavenou fázi obrazu vyfotografuje v několika variantách s různým zdrojem osvětlení (přirozené nebo umělé). Lépe funguje osvětlení přirozeným světlem (oknem), neboť sestavované krajiny dodá na prostorovosti, objemu a plasticitě – výsledné fotografie působí živěji.
- Po skončení lepení a sestavování krajiny v obraze „přetáhne“ učitel/ka fotografie z fotoaparátu do počítače a „promítne“ dětem na monitoru (nebo na interaktivní tabuli či dataprojektorem) vznik jejich „materiálové krajiny“. S každým „klikem“ na novou fotografii se v obraze objeví nově přilepená část, čímž se odhaluje princip jedné z metod animovaného filmu.

**Metoda
animovaného filmu**

TIP

Pro dořešení animace lze jednotlivé fáze vzniku krajinného obrazu vytisknout (např. ve formátu A5), listy po levé straně sešít a rychlým listováním palcem docílit iluze pohybu.

- Průběhu dětského tvoření dokumentuje pedagog fotografováním. Snímky pak může použít při setkání s rodiči jako prezentaci toho, co všechno děti umějí vytvořit.

Možná obměna

Podobně můžeme pracovat například v rámci sestavování ovoce nebo zeleniny či obou komodit dohromady, popřípadě přidávat ještě jiný materiál.

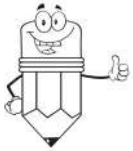
Nenechám se nachytat – nos mám mezi očima!

Tato aktivita umožňuje, aby se alespoň částečně zapojily všechny děti bez ohledu na jejich dosavadní hudební a jazykové zkušenosti. Principem hry je plynulá rytmicko-melodicko-pohybová ozvěna ukončená „chybou“.

Hlavní oblast činnosti	▪ Hudební, taneční a dramatická výchova
Další oblasti činnosti	▪ Tělesná a pohybová výchova ▪ Jazyk a řeč
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Orientace v tělním schématu ▪ Vnímání ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Tvořivost, vynalézavost, fantazie ▪ Úroveň verbální komunikace ▪ Sebeuvědomění a sebeuplatnění ▪ Zapojení do společných her
Pomůcky a potřeby	Notová příloha (viz druhá strana listu)
Prostorové nároky	Vyvětraná místnost
Doporučená literatura	A. Tichá: <i>Učíme děti zpívat</i> , Praha 2005

Postup

- Učitelka v 4/4 taktu předzpěvuje v malém intonačním prostoru názvy částí těla a zároveň na ně ukazuje (základní tvary i zdrobněliny). **4/4 takt**
- Po několika taktech záměrně udělá chybu – zazpívá jinou část těla, než na kterou ukáže (v notách naznačeno křížky). Děti v tu chvíli neopakují, ale zavolají: Nééé!
- Stejná pravidla platí u varianty v 3/4 taktu. V každém taktu děti ukážou na uvedenou část těla nebo se po ní pohladí (užíváme slova v 6. pádu, přízvuk je na předložce). **3/4 takt**
- Děti opět opakují každý takt až do chyby.
- Při obou variantách hry můžeme děti průběžně motivovat postupným zrychlováním. Krátký motivační rozhovor začneme otázkou: *Víme, kde máme ruce, uši, loket, ústa...?* Děti spontánně ukazují. Poté učitel/ka oznámí: *Já vás zkusím nachytat. Když budu správně ukazovat a zpívat, zopakujte to po mně. Když ale něco jiného zazpívám a něco jiného ukážu, neopakujte to a zavolejte: NÉÉÉ.* **Motivační rozhovor**
- Při slovech *ruce*, *ručičky* tleskáme. Při slovech *nohy*, *nožičky* plácáme do stehů nebo dupeme.

TIP

Využijte při hře možnost ukázat některé části těla „křížem“, tedy pravou rukou na levou nohu apod. Podpořte tím pružné spojení obou hemisfér mozku dětí (i svého).

Ru - ce bři - cho, hla-vič-ka no - hy, ru-čič-ky bra - da, hla - va ko-le-na.

Lo - kty no-žič-ky, hla-vič-ka ko-le-na, hla - va zá - da, tvá - ře u - ši.

O - či pu - sa, hla - va no-žič-ky, zu - by lo - ket, u - ši ly - tka,

vla - sy zá - da, krk a hrud - ník, ra-me-na če - lo, ko-le-na pu - pík.

Po bři - še, po u - ších, po ru - čič - ce, po kr - ku,

po če - le, po zá - dech, po lýt - kách, po vla - sech.

Po ru - ce, po hla - vič - ce, po tvá - ři, po no - žič - ce.

Po no - ze, po dla - ni, po zá - díč - kách, po tvá - řič - kách.

Jak psala flétna dopis

Cílem této aktivity je probudit a udržet sluchovou pozornost dětí, rozlišit melodie a současně adekvátně reagovat na hudbu grafickým projevem. Prostřednictvím grafomotorického cvičení s poslechem hudby tak propojujeme mozková centra, která budou později zapojena například při diktátech.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hudební výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tělesná a pohybová výchova ▪ Výtvarná a estetická výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Koordinace ruky a oka ▪ Vnímání ▪ Grafické a výtvarné vyjadřování ▪ Nápodoba pohybů ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Respektování pravidel
Pomůcky a potřeby	Papíry (formát A4 nebo A3), jedna pastelka pro každé dítě – nejlépe trojhranná; zobcová flétna, notová příloha (viz druhá strana listu)
Prostorové nároky	Stolky a židle
Doporučená literatura	P. Hauwe: <i>Hudební školka 1, 2. Učíme se společně hrát na zobcovou flétnu</i> , Editio simile ludentes, Praha 1994

Motivační příběh

Nejprve děti podnítíme k činnosti krátkým příběhem:

V jedné rodině odjely děti na školku v přírodě. Maminka, tatínek i babička s dědečkem psali a posílali dětem veselé pohledy. I flétnička, která zůstala doma, chtěla dětem napsat dopis. Jenže jí na to chyběly ruce! Pojdte, děti, pomůžeme jí dopis napsat. Když uslyšíte, že flétna něco říká, začnete kreslit. Jakmile domluví, rychle i vy přestanete kreslit (zvednete tužku od papíru).

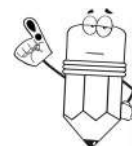
Příběh o flétničce

Postup

- Nejprve děti zkusí správně uchopenou pastelkou kreslit abstraktní tvary do vzduchu. Teprve potom začnou kreslit na papír.

UPOZORNĚNÍ

Nevynechávejte tuto fázi. Jakmile totiž děti začnou kreslit s konkrétní představou („nakreslím auto“), pak je přerušovaná hudba spíše vytrhuje a ruší.

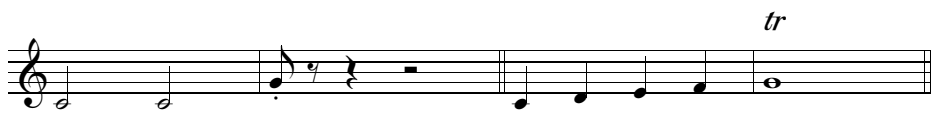
**Kreslení čar,
vlnovek a spirál**

- Pokud jsou ve třídě přítomny dvě učitelky či učitelé, mohou děti chvíli sledovat kreslení čar, vlnovek a spirál, které podle melodie provádí jeden z pedagogů.
- Melodii lze improvizovat na několika málo tónech. Noty uvedené na této straně listu jsou spíše pro inspiraci, aktivita nevyžaduje jejich přesnou reprodukci.
- Učitel/ka záměrně mění délku hrané melodie a délku pauz, rychlost a směr melodie, vkládá i staccato a ozdoby – trylky.
- Na závěr ukončí melodii sestupně k tónice.

DOPORUČENÍ

Trvalý tón flétny je pro hudební podkres plynulého pohybu při kreslení vhodnější než doznívající tóny klavíru.

Napodobujeme zvuk deště

Kolektivní rytmická aktivita, při které se pomocí zvuků vydávaných rukama a nohama vytváří zvukový efekt stupňujícího se a zase utichajícího deště. Žáci při ní aktivizují svůj cit pro zvukovou obrazotvornost.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hudební, taneční a dramatická výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tělesná a pohybová výchova ▪ Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti a schopnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Rozvoj rytmického cítění ▪ Rozvoj sluchové citlivosti ▪ Nápodoba pohybů
Podporované osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vnímání ▪ Pozornost, soustředění ▪ Tvořivost, fantazie ▪ Sebeovládání ▪ Respektování pravidel ▪ Sebeuvědomění, sebeuplatnění
Pomůcky a potřeby	Textová příloha
Prostorové nároky	Odhlučňný prostor
Užitečné odkazy (literatura, akce, webové stránky...)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Daniela Fischerová – Million melounů ▪ Miloslav Disman – Receptář dramatické výchovy

Popis aktivity

V úvodu aktivity si **učitel s dětmi povídá o dešti**: Kde se voda bere? Co jsou vlastně mraky? Proč je voda v přírodě důležitá? Naváže otázkami na smyslové vnímání: Jak déšť zní, chutná, voní? Poté děti vyzve, aby si vytvořily vlastní déšť.

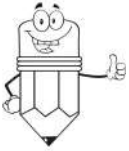
Učitel stojí s dětmi **v kroužku**. Začne vždy dělat konkrétní pohyb, postupně se k němu přidávají děti po směru kruhu. Když signál objede celý kruh a dělají jej všichni, přechází učitel na nový pohyb, ten následně opět přebírají další. Důležité je, aby **signál běžel postupně**. Každý žák přebere pohyb ve chvíli, kdy na něj přijde řada a nenechá se rozhodit tím, že někdo další již nebo ještě dělá jiný pohyb. Tím se vytvoří přirozený efekt stupňujícího se deště.

Pohyby, které postupně navazují a vytvářejí kýžený efekt, jsou: tření dlaní o sebe, pleskání dvěma nataženými prsty jedné ruky do dlaně druhé ruky, tleskání dlaněmi o sebe, plácání dlaněmi o stehna, dupání, výskoky.

Následně se pohyby vrací zpět, což značí, že dešť zase utichá. Na výskoky tedy navazuje opět dupání, plácání dlaněmi o stehna, tleskání dlaněmi o sebe, pleskání dvěma nataženými prsty jedné ruky do dlaně druhé ruky, tření dlaní o sebe.

Zpočátku je dobré, když učitel na každé dítě pokývne hlavou ve chvíli, kdy k němu signál dochází a má změnit pohyb. S postupným osvojováním aktivity ale může sledování signálu nechat na dětech samotných. Může také začít tím, že **nejprve s dětmi hromadně všechny pohyby vyzkouší**, až poté se je pokusí navazovat postupně.

TIP**Možná obměna**

Cvičení lze propojit s kolektivní recitací básničky Daniely Fischerové Krápání. Podle hlasitosti zvuku – intenzity deště – se zintenzivňuje hlasitost a dynamika recitace.

Daniela Fischerová – Krápání

*Neprší, jen trochu kape.
Na parapet krapet krápe.
Kapky tančí step.
Kapou kapky, kapky kapou,
bosé ťapky deště ťapou
na ten parapet.*

Zástupná rekvizita

Aktivita se zabývá tvary věcí kolem nás. Žáci si připomínají, jaké tvary znají a jaké předměty se jim podobají. Pokoušejí se nahradit jeden předmět druhým. Učí se pohybovou akcí předvést, o jaký předmět se jedná. Práce se zástupnou rekvizitou rozvíjí abstraktní myšlení a propojuje jej s pohybovou koordinací.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> Hudební, taneční a dramatická výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> Tělesná a pohybová výchova Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti a schopnosti	<ul style="list-style-type: none"> Nápodoba pohybů Koordinace ruky a oka
Podporované osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> Řešení problémů a myšlení Pozornost a soustředění Tvořivost, fantazie Komunikace, spolupráce Paměť
Pomůcky a potřeby	Frisbee
Prostorové nároky	Třída ve školce
Užitečné odkazy (literatura, akce, webové stránky...)	<ul style="list-style-type: none"> Eva Machková – Úvod do studia dramatické výchovy

Popis aktivity

Učitel se zeptá žáků, jaké kulaté věci znají. Poté jim **ukáže frisbee**. Pošle jej po kruhu a každé dítě vymýšlí, jaký předmět by frisbee mohlo představovat. Pokusí se manipulací s předmětem předvést, o jakou věc jde. Ostatní žáci se snaží uhodnout, co jejich spolužák předvádí.

DOPORUČENÍ

Pokud se dětem hádání nedaří, pomáhá učitel **návodnými otázkami**. Předvádějícího žáka vybízí k hledání jiných forem předvedení: Představ si, jak se s tím zachází. Ostatní děti vede k pojmenovávání akce: Jak to drží v ruce? Co s tím dělá? Pokud i tak nedochází k pojmenování předmětu, nechá si učitel odpověď pošeptat a společně s žákem se pokoušejí nalézt uhodnutelnou formu předvedení.

Někdy postačí, když s **předvedením pedagog pomůže**. Pokud by dítě chtělo předvést například sluníčko, může učitel frisbee podržet ve výšce a žák předvádí, jak si například otírá z čela pot, protože je horko.

Po uhodnutí předmětu se frisbee pošle po kruhu, aby si každý mohl vyzkoušet, jak s předmětem zacházet. Tím mohou vznikat i **další způsoby manipulace s rekvizitou**. I předávání mezi dětmi by mělo respektovat, co zástupný předmět momentálně představuje. Pokud si například předávají talíř s jídlem, musí si jej podávat ve vodorovné poloze, aby z něj jídlo nespadlo.

Pokud žáky nenapadá další kulatý předmět, může učitel odkazovat na úvodní rozhovor a předměty, které v něm zazněly.

Zadání lze v pozdější fázi také rozšířit na věci, které nemusí být nutně kulaté, ale částečně svým tvarem frisbee připomínají, jsou například placaté.

Zapojení verbální komunikace

V závěru se děti domlouvají ve dvojici na společné akci. Rozhodnou se, co bude frisbee představovat a předvádějí předmět spolužákům dohromady. Jeden druhému jej předává, manipulují s ním dohromady. Jelikož jsou dva, mohou využít verbální komunikaci. Jeden například přináší předmět druhému a již tím, o čem u toho mluví, může spolužákům napovědět, o jakou věc se jedná.

Jak začít s angličtinou?

It's time to learn English!

Výuka cizího jazyka u dětí předškolního věku musí akceptovat přirozená vývojová specifika této věkové kategorie. V dále popsaných aktivitách nalezne učitel návod, jak lze jednoduše a hravě začít s angličtinou v mateřské škole.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jazyk a řeč
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tělesná a pohybová výchova ▪ Osobnostní a sociální výchova ▪ Hudební, taneční a dramatická výchova ▪ Předmatematická gramotnost
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Nápodoba pohybů ▪ Slovní zásoba ▪ Formální vypslost řeči ▪ Gramatická správnost řeči ▪ Stavba vět ▪ Úroveň verbální komunikace ▪ Kvalita slovního projevu ▪ Vnímání ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Paměť ▪ Rozlišování obrazných znaků a symbolů ▪ Myšlení ▪ Vůle, vytrvalost ▪ Respektování pravidel ▪ Komunikace s dospělým, s dětmi ▪ Zařazení do třídy (skupiny dětí) ▪ Zapojení do společných her, spolupráce na činnostech
Pomůcky a potřeby	Obrázkové karty (formát A5)
Prostorové nároky	Třída i další vnitřní nebo venkovní prostory
Užitečné odkazy	<p>www.wattsenglish.com/metoda-wattsenglish/principy-wattsenglish/</p> <p>www.youtube.com/watch?v=pWmQb7PcXmg&list=UUEjCyBoWP57QRkmFRz-aOGw</p> <p>www.english-time.eu/pro-ucitele/flashcards/</p> <p>www.wattsenglish.com/kurzy-anglictiny-pro-deti/rady-pro-rodice/</p>

Důležité jsou **čtyři fáze učení**:

1. slyším, vidím, chci to říci;
2. opakuji a automatizuji;
3. reaguji;
4. mluvím.

Základní principy

Jazykové vzdělávání prostřednictvím metodiky Wattsenglish proto uplatňuje následující základní principy:

- schopnost porozumět
- využití her a pohybu
- nepřímé učení
- rozvíjení představivosti
- aktivace všech smyslů
- střídání činností
- upevňování
- individuální přístup

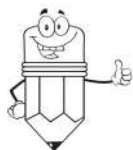
Volené aktivity jsou velmi dobře použitelné pro začátečníky i pokročilé.

Postup

- Učitel za pomoci obrázkových karet (*flashcards*) v kroužku na koberci zábavně představuje dětem slovní zásobu: *What is it? / What are they?* a s dětmi společně odpovídá: *It's a ball. / They are tomatoes.* – To je míč. / To jsou rajčata.

Automatizace slovní zásoby

- V další fázi opakujeme a automatizujeme představenou slovní zásobu – opakujeme 8–10× třeba šeptem, nebo naopak nahlas; rychle, či pomalu; rytmicky; zazpíváme jako operní hvězda; proneseme jako děsivý duch: *It's a ball. / They are tomatoes.*
- Třetí fáze se pojí s neverbální reakcí dítěte na učitelův pokyn. Učitel rozmístí obrázkové karty po místnosti a vyzve děti k reakci: *Where is the ball? / Can you find the ball?* a děti po místnosti hledají obrázek míče. Jakmile ho najdou, zvednou jej a podají učiteli.
- Ve čtvrté fázi už děti vybízíme v různých aktivitách k samostatnému mluvenému projevu.

TIP

- Příklad jedné *memory game*: Děti sedí v kruhu a učitel jim ukazuje všechny obrázkové karty. Děti si je společně s učitelem opakují. Učitel je poté obrátí obrázkem k zemi a děti hádají, jaký obrázek se kde skrývá.

- Otázky pro učitele: *Where is the ball? Is it here? Where is it?*

- Odpověď dětí: *Here! It's a ball.*

Ukázky výuky najdete zde:

www.youtube.com/watch?v=pWmQb7PcXmg&list=UUEjCyBoWP57QRkmFRz-aOGw

Ahoj, jak se jmenuješ? Jak se máš?

Hello, what's your name? How are you?

V této aktivitě děti rozvíjejí schopnost porozumět hranému videu, jednoduchým instrukcím učitele, upevňují si získané znalosti v rozličných aktivitách a zlepšují si mluvený projev. Aktivita je velmi dobře využitelná pro úplné začátečníky, nebo v případě omezené slovní zásoby – a hodí se jako skvělá hra na úvod každé lekce angličtiny.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jazyk a řeč
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tělesná a pohybová výchova ▪ Osobnostní a sociální výchova ▪ Polytechnická výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nápodoba pohybů ▪ Slovní zásoba ▪ Formální vypslost řeči ▪ Gramatická správnost řeči ▪ Stavba vět ▪ Úroveň verbální komunikace ▪ Vnímání ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Paměť ▪ Sebeuvědomění ▪ City a jejich projevy ▪ Komunikace s dospělým, s dětmi ▪ Zapojení do společných her
Pomůcky a potřeby	Obrázkové karty, míček, příp. přístup na internet
Prostorové nároky	Třída, jiné vnitřní prostory (eventuálně venku)
Užitečné odkazy	<p>www.wattsenGLISH.com/metoda-wattsenGLISH/principy-wattsenGLISH/</p> <p>www.wattsenGLISH.com/anglictina-pro-deti/video/176-my-names-steve/</p> <p>www.english-time.eu/pro-ucitele/videoklip/187-say-hello-ukazka-aktivity/</p>

Děti sedící v kroužku na koberci se všechny postupně představí a zeptají se svých kamarádů, jak se jmenují a jak se mají. Učitel může děti podpořit a odměnit zábavným tematickým videem, kterému děti snadno porozumějí.

Postup

Pozdrav a představení

- Učitel sedí s dětmi v kroužku na koberci, pozdraví a všem představí nejprve sebe (je možné představit i maňáska/hračku, které děti znají): *Hello/Hi/Good morning/Good afternoon. My name is...*
- Následně může hodit nebo po zemi poslat lehký míček, který drží v ruce, některému z dětí a zeptat se: *What's your name?*
- Děti je nutné k jazykovému projevu trochu „popostrčit“, proto jim budeme pomáhat a pronášet zpočátku s nimi (třeba šeptem): *My name is...*
- Bude-li tato aktivita pro děti i tak náročná, nemusíme to vzdát a přejít nutně z angličtiny do češtiny, ale můžeme znovu představit sebe, maňáska a ukázat zpátky na dítě a začít znovu: *My name is...*

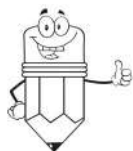

DOPORUČENÍ

Někdy pomůže položit dítěti otázku, která má v sobě nějaký vtípek (například se zeptat holčičky *Are you Honzík?*, a naopak). Také je možné poslat míček dál a později se vrátit k těm pomalejším/mladším dětem, které mezitím příklad tohoto úkolu pochopily po chvíli, co sledovaly své kamarády v kroužku.

- Děti můžeme podporovat k mluvenému projevu v obou částech aktivity: *Hello, my name is Lucinka. What's your name?* Děti si tak zautomatizují tuto frázi, která je součástí denní běžné komunikace v cizím jazyce.
- Dále můžeme dětem představit na vlastní tváři (gesty a mimikou), nebo pomocí smajlíkových obrázků i slovní zásobu k tématu *Feelings* – jak se kdo cítí.
Příklad otázky: *How are you today? Are you happy/sad/sleepy/angry/surprised/scared?*
Příklad odpovědi: *I am...*
- V kroužku tedy můžeme vést pěknou konverzaci s dětmi: *Hello, my name is Magda and I am happy today. What's your name?...*
- Příjemná pohybová aktivita na zakončení této hry je např.: *All happy children stand up and dance!* – Všechny děti, které se dnes cítí šťastné, se postaví a zatancují si.
All sleepy children stand up and jump 5 times! – Všechny ospalé děti si 5× povyskočí.

Příjemná pohybová aktivita

TIP

Jako veselý příklad pro upevnění slovní zásoby můžeme dětem přehrát z internetu volně dostupné video „Jmenuji se Steve“ (*My name's Steve*) o Steveovi a jeho neposedné kamarádce strace Maggie. Pokud se děti na klip soustředí, nechte je klip pouze sledovat. Pokud ztrácejí pozornost nebo chtějí klip zhlédnout znovu, můžete jej zastavovat, opakovat otázky a úkoly od Stevea, případně přidávat vlastní. Pomáhejte dětem plnit úkoly – např. mimicky naznačte odpověď, pronášejte část odpovědi s nimi...

Happy – šťastný

Angry – rozzlobený

Sad – smutný

Surprised – překvapený

Sleepy – ospalý

Scared – vyděšený

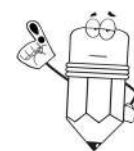
Hlásky v pohádkách

Hravé čtení, napínavé hledání a pátrání nabízí aktivita, kterou lze zařadit do logopedických cvičení na podporu správné výslovnosti hlásek, ale také k procvičování fonemického sluchu. Napomůže dětem rozvíjet slovní zásobu a upevňovat význam slov, procvičovat vyprávění a interpretaci textu a posilovat předčtenářskou gramotnost.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jazyk a řeč
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Osobnostní a sociální výchova ▪ Výtvarná a estetická výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Vnímání ▪ Paměť ▪ Rozlišování obrazných znaků a symbolů ▪ Tvořivost, vynalézavost, fantazie ▪ Slovní zásoba ▪ Úroveň verbální komunikace ▪ Stavba vět ▪ Sebeovládání a přizpůsobivost ▪ Vůle, vytrvalost ▪ Komunikace s dětmi ▪ Komunikace s dospělým ▪ Respektování pravidel
Pomůcky a potřeby	Kniha <i>Logopedické pohádky</i> , obrázky k pohádkám, velký arch – fixy, pastelky
Prostorové nároky	Třída
Doporučené literatura	I. Eichlerová, J. Havlíčková: <i>Logopedické pohádky: příběhy k procvičování výslovnosti</i> , Portál, Praha 2012

UPOZORNĚNÍ

Předpokladem pro tuto aktivitu je zkušenost dětí s analýzou hlásek, a to na začátku, na konci a uprostřed slov. To znamená, že do programu jsou zařazovány hry a cvičení na rozvoj fonemického sluchu.

Postup

- Seznámíme děti s pohádkovou knížkou *Logopedické pohádky*. Vysvětlíme jim, že každá pohádka je tvořena převážně slovy, ve kterých se opakuje jedna/dvě/tři stejné hlásky (L, D-T-N, C-S-Z, Č-Š-Ž, R, Ř).

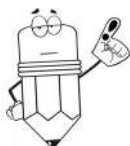
- Úkolem dětí je pozorně naslouchat a snažit se přijít na to, která hláska či skupina hlásek se v pohádce opakuje nejčastěji.
- Začneme pohádkou s jednou hláskou (L). Přečteme ji dětem a necháme je hledat **nejčastěji se opakující hlásku**.
- Jestliže děti hlásku určí správně, vyhledáváme **slova, ve kterých se hláska objevovala**.
- Pomoci nám mohou připravené obrázky, z nichž děti daná slova vybírají. Ve skupině nachystaných obrázků jsou i takové, ve kterých se hláska nevyskytuje.
- Jakmile děti vyberou správné obrázky, snaží se z nich zpětně **poskládat děj čtené pohádky**. Některé obrázky je potřeba mít v několika kopiích. Častým opakováním slov s danou hláskou dochází k jejímu fixování.

Fixování hlásky

DOPORUČENÍ

- Než zařadíme čtení pohádky do programu, je vhodné, abychom si ji sami přečetli a připravili si obrázky (omalovánky, kopie z knih apod.), které se k dané pohádce vážou a obsahují onu hlásku, jež se v pohádce nejčastěji opakuje.
- S dějem pohádky můžeme pracovat společně v kroužku. Děti vyprávějí, kdo v pohádce vystupoval a která slova s danou hláskou se objevovala, a vše zakreslují schémata a jednoduchými obrázky na velký arch papíru.

UPOZORNĚNÍ

Dbejme na správnou artikulaci. Popišme dětem, jak se hláska tvoří (postavení mluvidel, jazyka, rtů), aby se při skládání děje a neustálém opakování fixovala správně.

Běhací matematika

S využitím různých variant aktivity a střídání činností rozvíjíme předmatematickou gramotnost, početní představy a geometrické tvary. Aktivita navíc probíhá v pohybu, tudíž posilujeme i hrubou motoriku. Navíc je poměrně akční, děti baví, protože zažívají radost z úspěšně splněného úkolu.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Předmatematická gramotnost
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tělesná a pohybová výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nápodoba pohybů ▪ Koordinace pohybu ▪ Pozornost a soustředěnost ▪ Vnímání ▪ Paměť ▪ Vůle ▪ Rozlišování obrazných znaků a symbolů ▪ Základní matematické, číselné a početní pojmy a operace
Pomůcky a potřeby	Kartičky s obrázky, pracovní listy, pastelka nebo tužka
Prostorové nároky	Třída

Postup

- Děti sedí na židlích u stolečků nebo mohou být i na zemi. Každé dítě dostane stejný pracovní list a pastelku nebo tužku.
- Učitel/ka předem připraví kartičky s obrázky, které odpovídají obrázkům v pracovním listě, ale některé mohou být i navíc, nebo naopak mohou některé chybět.
- Pedagog vydá pokyn, aby se děti chvíli nedívaly, a kartičky rozmístí po třídě. (Musejí být na místě, kam děti dobře vidí, nemusejí však být na dosah.) Kartičky musejí být z větší části vidět, neměly by být zcela schované.

**Kartičky
s obrázky**

1. varianta – hledání shodných symbolů na kartičce a pracovním listě

- Pedagog dětem oznámí, že ve třídě jsou kartičky s různými obrázky. Úkolem dětí je najít co nejvíce kartiček, a pokud najdou stejné, jako jsou ty na jejich pracovním listě, shodný obrázek přeškrtnou. (Doporučuje se názorná ukázka.)
- Děti se snaží najít co nejvíce shodných obrázků. Kartičky ve třídě musejí zůstat na místě, není možné brát je do ruky ani nikam jinam přemísťovat.

- Ve chvíli, kdy děti „běhají“ po třídě, je vhodné, aby svůj pracovní list obrátily obrázky dolů, aby ostatním „nenapovídaly“.
- Necháme na dětech, zda budou postupovat tak, že si zapamatují více obrázků a ty pak v pracovním listě zaškrtnou, anebo zda budou postupovat po jednom obrázku.

2. varianta – výběr obrázků, výběr počtu symbolů

- Úkol je podobný, ale děti hledají jen určité symboly a ty pak zaškrťávají i na svém pracovním listě. Stejně tak mohou hledat jen určitý počet konkrétních symbolů nebo tvarů.

3. varianta – práce ve dvojicích

- Jedno dítě zůstává u pracovního listu, druhé hledá kartičky podle pokynů a předává informaci kamarádovi, který obrázky na základě toho v pracovním listě zaškrťává.
- Aktivita je u dětí velmi oblíbená i proto, že mohou po třídě běhat. Cílem aktivity však není rychlost, ale správně splněný úkol. Rychlost ovšem můžeme při hodnocení zmínit také.

DOPORUČENÍ

Po skončení aktivity ponechte dětem prostor pro sebehodnocení.

- Níže uvedený pracovní list slouží jen pro ilustraci. Podobu a počet symbolů a geometrických tvarů volíme podle vědomostí dětí a podle toho, co chceme procvičit.

Možné obměny

Záměrná změna
barvy symbolů

- Je možné také záměrně změnit barvy některých symbolů či obrázků na kartičkách, anebo naopak v pracovních listech.
- Děti mohou také hledat jen kartičky se shodným počtem symbolů.

Geometrický diktát

Zábavnou formou učíme děti poznávat a pojmenovávat základní geometrické tvary, barvy, číselné představy a prostorovou i pravolevou orientaci. Aktivita nabízí více variant různé náročnosti podle věku a vyspělosti dětí.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Předmatematická gramotnost
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Výtvarná a estetická výchova ▪ Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Základní matematické, číselné a početní pojmy a operace ▪ Grafické a výtvarné vyjadřování ▪ Koordinace ruky a oka ▪ Paměť ▪ Číselné a matematické představy ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Řešení problémů a myšlení ▪ Vůle, vytrvalost
Pomůcky a potřeby	Psací potřeby, pastelky (předem říci, jaké barvy) a papír nebo pracovní list, papírové geometrické tvary různých velikostí a barev
Prostorové nároky	Třída
Užitečné odkazy	www.predskolaci.cz

Postup

- Děti sedí na židlích u stolečků nebo mohou sedět i na podlaze.
- Každé dítě dostane prázdný list papíru nebo pracovní list (případně lze mít na papíře vyznačený obrazec – čtverec, obdélník, kruh atd., do kterého budou děti diktát psát či kreslit).
- Nemáme-li jistotu, že děti bezpečně znají geometrické tvary, pak je před samotnou aktivitou ještě důkladně zopakujeme.
- Po opakování ponecháme geometrické tvary na viditelném místě.

**Papír
s vyznačeným
obrazcem**

1. varianta: Učitel diktuje jen geometrické tvary a jejich barvy

Například: „Do prvního obdélníku nakresli žlutý kruh. Do posledního nakresli modrý trojúhelník...“

Takto lze procvičujeme i pořadí – první, druhý, poslední...

2. varianta: Učitel diktuje geometrické tvary určité barvy a v určitém počtu

Například: „Do prvního obdélníku nakresli dva stejně velké modré kruhy, hned vedle obdélníku s modrými kruhy nakresli tři červené trojúhelníky...“

DOPORUČENÍ

Pokyny diktujeme pomalu, opakujeme, necháme dětem čas.

Jednotlivým variantám je uzpůsoben i pracovní list – pro 1. i 2. variantu např.:

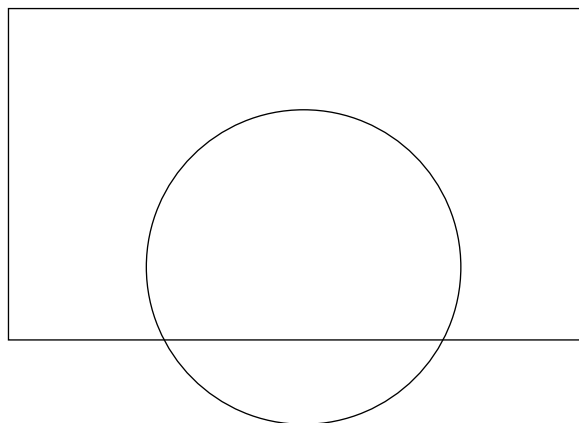
--	--	--	--	--	--

Do pracovního listu se vejde šest symbolů (konečný počet je na zvážení učitele).

3. varianta (nejtěžší): Učitel diktuje geometrické tvary, jejich počty a umístění na volném listu papíru nebo na papíru, kde je předkreslená plocha (kružnice, obdélník atd.)

Pokyny mohou například znít: „Doprostřed kruhu nakresli žlutý trojúhelník. Nad ním nakresli modrý kruh. Vlevo od kruhu nakresli oranžový trojúhelník...“
Je jisté, že výsledky se mohou (a budou) lišit, ale umístění bude velmi podobné nebo shodné – vlevo, vpravo atd.

Příklad pracovního listu pro 3. variantu (možností je neomezeně):

DOPORUČENÍ

- Na závěr práce nabídneme dětem možnost, aby si porovnali výsledky s kamarády, nebo si je nechaly zkontrolovat úkol od pedagoga.

Podpora snahy

- Dětem vždy ukážeme správné řešení a podpoříme jejich snahu.
- U třetí varianty budou výsledky jiné, ale budou vykazovat shodné znaky. U první a druhé varianty je výsledek v podstatě totožný (liší se jen velikost geometrických tvarů).
- Požádejte děti o zpětnou vazbu a zjistěte si, co se naučily, v čem byly úspěšné.

Velký/malý dům

Aktivita podporuje rozvoj předmatematických pojmů a symbolů, geometrické představivosti, hrubé i jemné motoriky a zároveň spojuje možnost výtvarné a rukodělné činnosti s prvky grafomotoriky. V neposlední řadě učí děti komunikaci a spolupráci.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Předmatematická gramotnost
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tělesná a pohybová výchova ▪ Výtvarná a estetická výchova ▪ Osobnostní a sociální výchova ▪ Jazyk a řeč
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Základní matematické, číselné a početní pojmy a operace ▪ Vnímání ▪ Řešení problémů a myšlení ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Časoprostorová orientace ▪ Koordinace ruky a oka ▪ Úroveň verbální komunikace ▪ Respektování pravidel ▪ Sebeovládání a přizpůsobivost ▪ Sebeuvědomění a sebeuplatnění ▪ Komunikace s dětmi ▪ Sociabilita a spolupráce
Pomůcky a potřeby	Šablony domů z pevného kartonu: velký (do 100 cm), malý do (50 cm) – od každého 2–3 kusy, kresebné náčiní (pastelky, fixy...)
Prostorové nároky	Běžná, dostatečně prostorná třída

Aktivita se skládá ze dvou fází – fáze výroby a fáze hry, při níž budeme procvičovat pojmy velký/malý.

**Fáze výroby
a fáze hry**

Postup

1. Fáze výroby

- Připravíme si několik šablon velkých a malých domů.
- Děti vytvoří skupinky a domalovávají jednotlivé domy (lze využít i lepení a polepování).
- Při kreslení domů můžeme zařadit grafomotorické prvky – např. na střechu (spodní obloučky) či na komín; zdobení záclon v okně (malé kroužky, spirálky...).

**Grafomotorické
prvky**

2. Fáze hry

- Nejdříve si na příkladech vysvětlíme pojmy velký a malý.
- Poté rozvěsíme či rozmístíme hotové domy porůznu v prostoru třídy.

Motivace k vlastní hře

- Následuje motivace k vlastní hře: *Děti si hrají venku na zahrádce a najednou se změní počasí, přijde déšť, bouřka, vítr... Děti se proto musejí co nejrychleji schovat do správného domečku.*
- Děti se pohybují po prostoru (pohyb lze doprovodit hraním melodie na nějaký hudební nástroj, zvuky bubínku či ozvučných dřívěk atd.).
- Po chvíli vydá paní učitelka pokyn: „Nastala bouřka. Všichni se schováme do malých domečků“, nebo: „Začal foukat silný vítr. Ukryjeme se ve velkých domečcích.“
- Děti utíkají k příslušným domečkům.
- Hru několikrát opakujeme.

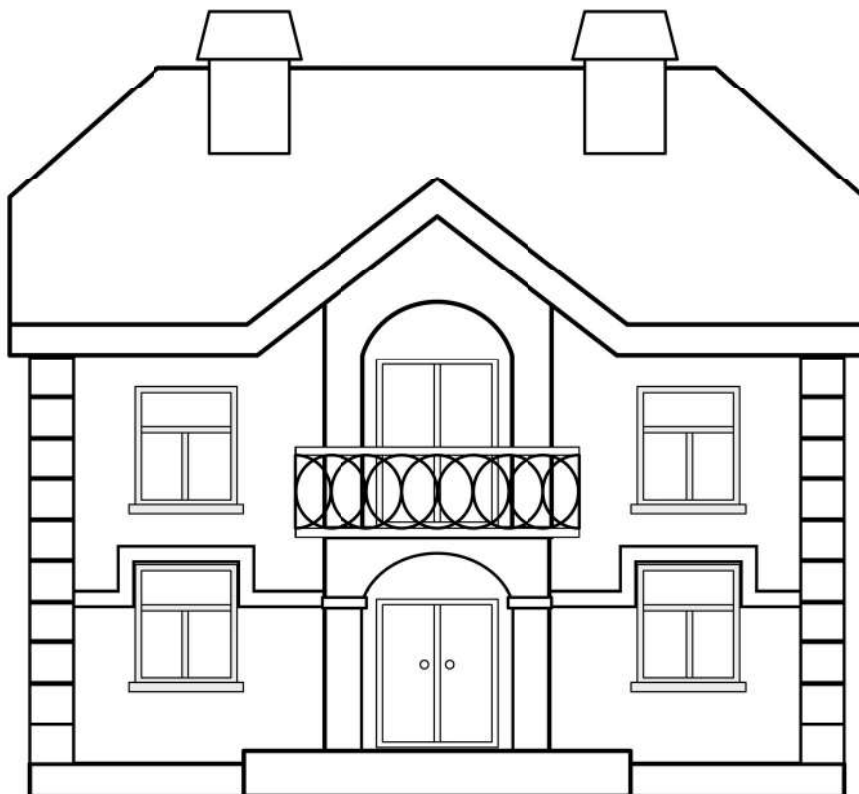

DOPORUČENÍ

Šablony domečků lze využít i k procvičení dalších dovedností (počty, barvy, znaky...), záleží jen na vymalování domečků a na vydání vhodných pokynů dětem.

Možné obměny

- Domečky je možné umístit do prostoru *nahoru, dolů, vpravo a vlevo* a uvedené pojmy zařadit do hry.
- Obdobným způsobem můžeme vytvořit „krátký a dlouhý vlak“ a aktivitu takto obměnit a zpestřit.

Pokusy s bublinkami

Efektní pokusy lze provádět s využitím běžně dostupných surovin, pomůcek a potřeb. S dětmi jednak vyrobíme „sopku“ a jednak budeme sledovat „tancující“ rozinky – oba pokusy souvisejí se stejnými bublinkami.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Přírodovědná gramotnost
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Výtvarná a estetická výchova ▪ Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapojení do společných her, spolupráce na činnostech ▪ Paměť ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Grafické a výtvarné vyjadřování ▪ Komunikace s dětmi ▪ Komunikace s dospělým ▪ Sebeuvědomění ▪ Sebeuplatnění ▪ City a jejich projevy
Pomůcky a potřeby	<p>Na sopku: balíček modelíny, balíček jedlé sody, ocet, táč, potravinářské barvivo</p> <p>Na tanec rozinek: balíček rozinek, uzavřenou láhev perlivé vody bez příchuti, sklenice</p>
Prostorové nároky	Třída, stolečky a židličky
Užitečné odkazy	<p>www.debrujar.cz</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Propedeutika přírodovědného vzdělávání v mateřských školách</i> (Veronika Tomanová, Liberec 2013) ▪ <i>Země v kostce</i> (pasáž o sopkách)

Sopka

- Děti rozdělíme do skupinek.
- Paní učitelka ukáže na obrázku (popřípadě na videu), jak sopka vypadá ve skutečnosti.
- Děti dostanou modelínu a ve skupinkách si své sopky vyrobí.
- Poté nasypou do kráteru sopky jedlou sodu, barvivo a nakonec přilijí ocet (než ocet přidají, paní učitelka je upozorní, že dojde k reakci a sopka začne sypit).

**Reakce
octa a sody**

TIP

Můžeme též uspořádat soutěž! Děti vytvoří dvě družstva a ta spolu soutěží, která sopka „vysoptí“ jako první.

Princip pokusu

Jestliže nalijeme ocet do sody, vznikne CO_2 (oxid uhličitý) = bublinky. Díky těmto bublinkám vzniklá směs nabývá na objemu a přetéká přes okraj „kráteru“ – to je ono „soptění“.

Dětem po pokusu položíme kontrolní otázku, co se stane, když ocet nalijeme na sodu.

DOPORUČENÍ

Před pokusem si s dětmi můžeme vyprávět o sopkách, ukázat jim obrázky či fotografie a jednoduše jim vysvětlíme princip (v nitru země se nahromadí tlak a pod jeho vlivem se ze sopky vyhrne žhavá láva společně s popílkem). Zeptáme se, zda si myslí, že ještě nějaké sopky soptí i nyní, zda nějakou již viděly (Etna). Objasníme jim, co v historii sopečná aktivita způsobila (např. Pompeje zalité lávou), ale dnes že se již umí aktivita sopek sledovat a lidé se mohou zachránit (ukázat obrázky Islandu)...

Tancující rozinky

- Děti se usadí ke stolku tak, aby všechny viděly na sklenici, která je na něm postavena.
- Paní učitelka otevře láhev minerálky a tekutinu nalije do sklenice.
- Přisype rozinky.
- Děti pozorují, jak rozinky na vodě tancují a postupně klesají ke dnu.

Princip pokusu

Rozinky obalí bublinky oxidu uhličitého (CO_2). Jak bublinky stoupají k hladině, vynášejí rozinky s sebou. U hladiny bublinky prasknou, plyn unikne do vzduchu a rozinky klesají ke dnu.

Otázky pro děti

1. Můžeme na pokus použít i vodu z kohoutku? Proč ne?
2. Co se s rozinkami děje, když je dáme do vody?
3. Co nese rozinky nahoru a proč pak padají dolů?

Děti potom celý pokus provedou samy. Upozorníme je, že stejné bublinky jsou i v sycených limonádách anebo v těstě, aby bylo hezky kypré.

Pokusy s magnety

Magnety a magnetické materiály se vyskytují všude kolem nás. Můžeme je nalézt například ve videorekordérech, audiokazetách, kreditních kartách, sluchátkách nebo i v tiskařské barvě papírových bankovek. Moderní elektronický průmysl by v současné době (včetně oblasti hudby a informatiky) nebyl bez magnetických materiálů možný. Na základě jednoduchých aktivit předvedeme dětem, co přitahuje hřebík či sponku, a jak si lze vyrobit magnetickou autodráhu.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Přírodovědná gramotnost
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Výtvarná a estetická výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poznatky ▪ Komunikace s dětmi ▪ Zapojení do společných her, spolupráce na činnostech ▪ Tvořivost, vynalézavost, fantazie ▪ Pozornost ▪ Soustředěnost ▪ Sebeuplatnění ▪ Respektování pravidel
Pomůcky a potřeby	Pro každou skupinku dětí: magnet, kamínek, tužka, propiska, sponka, papír, guma, lžička, kancelářské svorky
Prostorové nároky	Třída, stolečky a židličky
Užitečné odkazy	www.debruar.cz

Které předměty magnet přitahuje, a proč

- Děti si po skupinkách sednou ke stolečkům.
- Na každý stoleček dáme hromádku předmětů (kamínek, tužku, propisku, sponku, papír, gumu, lžičku, kancelářskou svorku).
- Dětem dáme do každé skupinky magnet a vybědneme je, aby vyzkoušely, které předměty k sobě magnet přitáhne a které ne. Vysvětlíme jim, že předmět se na magnet doslova „přilepí“ a je držen určitou silou.
- Děti mají za úkol vytvořit z jedné hromádky předmětů dvě. Na jedné hromádce budou předměty, které magnet přitáhl. Na druhé předměty, které nepřitáhl.
- Děti mají za úkol přijít na to, co je společné pro hromádku předmětů, které magnet přitáhl.

Děti by měly přijít na to, že magnet přitahuje jen ty předměty, které jsou železné. Předměty se na něj přichytí. Předměty z jiných materiálů magnet nepřitahuje.

DOPORUČENÍ

Nechme děti uvažovat samostatně a radit se ve skupinkách, aby společně přišly na to, co je skupince předmětů, které magnet přitáhl společně (tj. materiál, ze kterého jsou vyrobeny). Děti za snahu pochválíme.

Magnetická autodráha

- Skupinka dětí dostane papír, pastelky nebo fixy, na papír namalují silnici (*kreativitě se meze nekladou, ztvárnit lze i stromy podél silnice, přechod pro chodce...*).
- Potom si společně vyrobí autíčko – na přeložený list papíru formátu A5 namalují auto, okraje papíru ohnou nahoru.
- Na ohnuté okraje připevní učitelka kancelářskou kovovou sponku a postaví autíčka na připravenou papírovou silnici (dráhu) tak, aby se sponka dotýkala papíru.
- Paní učitelka nebo kamarádi budou držet papírovou dráhu ve vzduchu.
- Děti si vezmou magnet, který přiloží zespodu papíru pod auto.
- Autíčko se bude pohybovat tam, kam se bude hýbat magnet, aniž by se „vyrobeného autíčka“ děti dotkly.

**Kancelářská
kovová sponka**

Princip jevu

Kancelářská svorka je z feromagnetického materiálu (železná), a tak je magnetem přitahována.

DOPORUČENÍ

Vyzvěte děti, aby na vyrobenou dráhu postavily opravdová autíčka a vyzkoušely, která jsou magnetem přitahována. Tím si zopakují a lépe zafixují, který materiál se k magnetu přitáhne a který nikoli.

Na svatého Martina

Vytvořený plán aktivit na jednodenní projekt o svatém Martinovi ušetří čas a hledání materiálů na internetu. Náplň aktivit přibližuje dětem postavu a příběh sv. Martina, oslavy jeho svátku i souvislost s ročním obdobím.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kulturní, multikulturní a mediální výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hudební, taneční a dramatická výchova ▪ Jazyk a řeč ▪ Výtvarná a estetická výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Slovní zásoba ▪ Grafické a výtvarné vyjadřování ▪ Tvořivost, vynalézavost, fantazie ▪ Poznatky, sociální informovanost ▪ City a jejich projevy ▪ Komunikace s dospělým a s dětmi ▪ Sebeuvědomění a sebeuplatnění ▪ Zapojení do společných her, spolupráce na činnostech
Pomůcky a potřeby	Výtvarný materiál – čtvrtky, výtvarné potřeby, kostýmy, hudební nástroje
Prostorové nároky	Třída

Cílem aktivity je seznámit děti se svátkem sv. Martina a s příběhem tohoto svěťce. Prostřednictvím písničky, společné dramatizace a výtvarných činností si děti vytvoří představu o této postavě a jejich šlechetných činech. Aktivita zároveň zdůrazňuje důležitost předávání tradic.

**Důležitost
předávání tradic**

Postup

1. Seznámení s příběhem – legendou o svatém Martinovi

Kdysi dávno se v rodině statečného vojáka narodil syn, dali mu jméno Martin. Otec si vždy přál, aby byl z Martina statečný voják, jako byl on sám. Jenže Martina bitvy nelákaly. Rád si hrál se zvířátky a povídal si s lidmi. Ale když vyrostl, otec jinak nedal, a tak se Martin přece jen stal vojákem a bojoval v mnoha bitvách.

Vůbec se mu to však nezamlouvalo, a tak se rozhodl, že se vrátí domů.

Panoval chladný podzim, foukal ledový vítr, a dokonce začal padat první sněh. Martin v dálce uviděl velké město a dojel až k jeho bráně. U brány spatřil

prokřehlého a hladového žebráka, který na Martina prosebně hleděl. Martin u sebe neměl žádné jídlo ani peníze, seskočil však z koně, rozsekl svůj plášť na dvě poloviny a jednu žebrákovi podal. Ten se do pláště zahalil a vděčně se na Martina usmál.

Večer Martin tvrdě usnul a zdál se mu zvláštní sen. Ve snu uviděl žebráka, kterého doprovázeli andělé. Žebrák Martinovi převelice děkoval a žádal ho, aby i nadále pomáhal lidem, kteří to potřebují a jichž je na světě mnoho. Když se Martin ráno probudil, pokračoval v cestě domů.

Doma pak založil první klášter a až do své smrti pomáhal chudým a potřebným lidem.

2. Práce s příběhem

Příběh přečíst a převyprávět

- Příběh dětem přečteme a poté jej převyprávíme. Existuje více variant, ale tato se osvědčila vzhledem k věku a schopnostem dětí navštěvujících mateřskou školu.

- Příběh necháme doznít (po přečtení lze pustit relaxační hudbu z CD) a poté dětem položíme následující otázky:

Co vás po přečtení příběhu napadlo?

Jaký byl Martin?

Udělal něco výjimečného?

Jak by ses zachoval ty?

Znáš někoho, kdo se chová stejně jako Martin?

Martin se rozdělil, a samotnému mu pak byla asi zima. Udělal to správně?

Rozdělil se s tebou někdy někdo? S kým ses naposled o něco rozdělil ty?

Je správné pomáhat ostatním?

- Následovat může rozmluva o lidském chování a o tom, co je dobrý skutek.

3. Dramatizace příběhu

- Zkusíme si příběh zahrát.
- Rozdělíme role – vypravěč, Martin, žebrák, příp. Martinův tatínek

Rozdělení a střídání rolí

- Vystřídání rolí: Zkušenost je taková, že děti tento příběh hrají rády a chtějí si role vyzkoušet. Jako plášť lze využít staré prostěradlo, které Martin pak roztrhne a podělí se s žebrákem.

4. Hudební výchova

Píseň o svatém Martinovi

1. Martin je-de na ko-ni, pod-kůr-ky mu za-zvo-ní,
Hop, hej, na ko-ni, pod-kůr-ky mu za-zvo-ní.

*Martin jede na koni, podkůvky mu zazvoní,
hop, hej, na koni, podkůvky mu zazvoní.*

*Náhle vidí chudáka, jak se choulí, nařiká,
hop, hej, chudáka, jak se choulí, nařiká.*

*Martin dobré srdce má, žebrákovi svůj plášť dá,
hop, hej, srdce má, žebrákovi svůj plášť dá.*

*Martin lidi miloval, mnoho dobra vykonal,
hop, hej, miloval, mnoho dobra vykonal.*

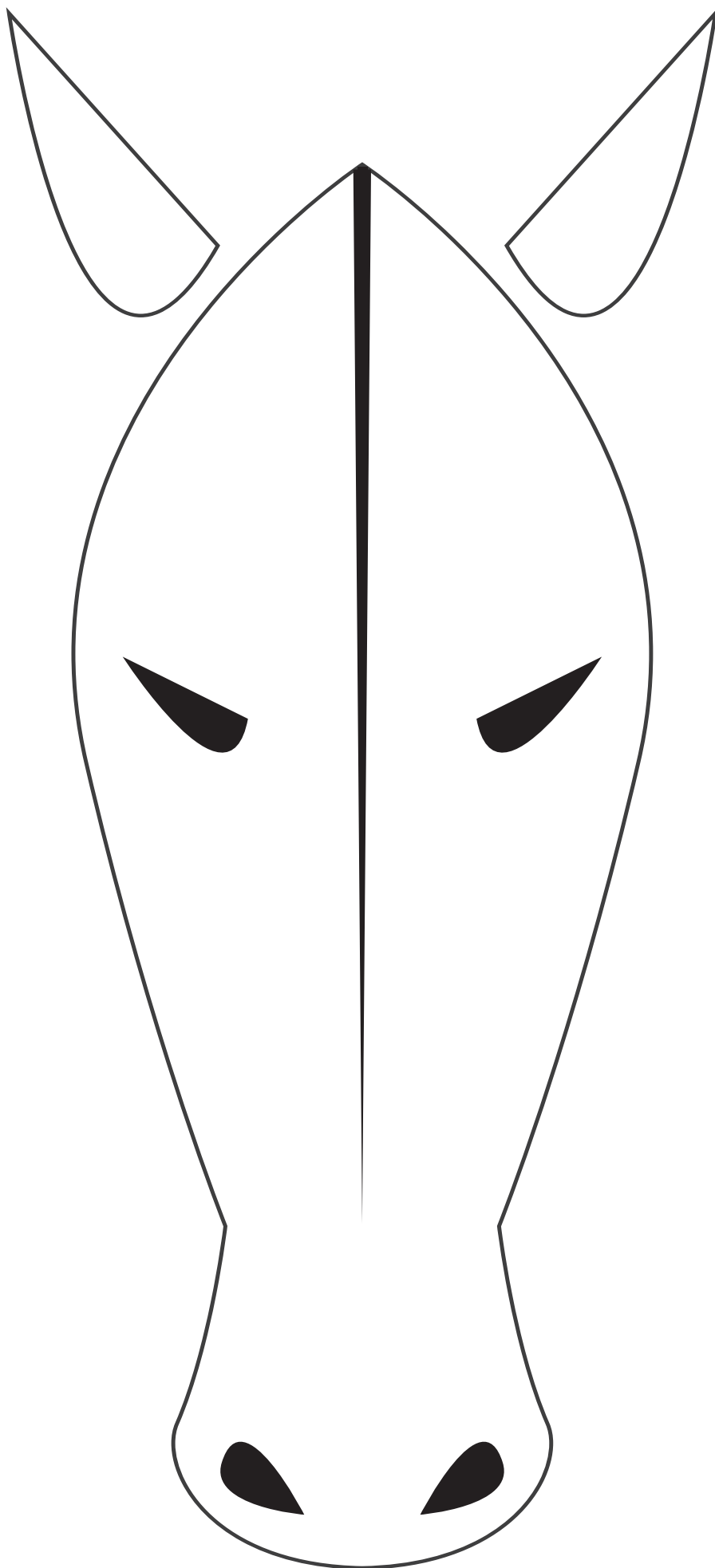
*Na svatého Martina kouřívá se z komína,
hop, hej, Martina, kouřívá se z komína.*

*Na svatého Martina zima už nám začíná,
hop, hej, Martina, zima už nám začíná.*

*Na svatého Martina bude dobrá peřina,
hop, hej, Martina, bude dobrá peřina.*

5. Výtvarná činnost

- Volná kresba na dané téma: *Martin jako voják. Martin se dělí se žebrákem. Martin na bílém koni...*
- Výroba koňské hlavy: vystříhnout hlavu z tvrdšího papíru dle šablony, děrovačkou vytvořit otvory do hřívy, do otvorů jednoduchým uzlem navázat vlnu.

Cestujeme do Afriky

Tato aktivita zahrnuje činnosti na seznámení dětí s odlišnou kulturou, rozšíření povědomí o dalších kontinentech, orientace ve světovém měřítku.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kulturní, multikulturní a mediální výchova ▪ Zeměpisné cestování ▪ Hledání odlišností i společných kulturních znaků
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Polytechnická výchova ▪ Praktické dovednosti ▪ Výtvarná a estetická výchova ▪ Výtvarné a rukodělné činnosti ▪ Rozvoj tvořivosti ▪ Kreativní seznamování s uměleckými a architektonickými díly všeho druhu ▪ Předmatematická gramotnost ▪ Geometrická představivost
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Koordinace ruky a oka ▪ Tvořivost, vynalézavost, fantazie ▪ Grafické a výtvarné vyjadřování ▪ Komunikace s dětmi ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Vnímání ▪ Řešení problémů a myšlení
Podporované osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vůle, vytrvalost ▪ Sebeuvědomění a sebeuplatnění ▪ Sociabilita a spolupráce
Pomůcky a potřeby	Obrazový materiál k tématu, encyklopedie, atlas, globus, karton, kousky látek, barvy, proužky papíru, krabičky, hudební ukázky
Prostorové nároky	Běžná třída
Užitečné odkazy	Z Kroměříže do Paříže (Robin Král), Encyklopedie pro žáčky (Jiří Žáček), hudební nahrávka „Afričančata“ (Jaromír Nohavica)

Popis

Činnost je zaměřena na činnosti, které děti seznamují s další kulturou a pomáhají jim odhalovat stejné či naopak rozdílné znaky.

Připravíme si zmenšený model Země (globus), mapy, obrázky v encyklopediích, které se vztahují ke světadílu Afrika. Povíme si s dětmi o tom, jak vypadá tento větadíl, co jim jeho tvar připomíná, co znamená jeho zbarvení (pouště, vodní toky) a zda se podobá Evropě (kde žijeme).

Snažíme se děti navést k odpovědím, zda je v Africe stejné počasí/podnebí jako u nás a proč, Dále si povíme, kdo v Africe žije (původní obyvatelstvo), jak vypadají její obyvatelé, čím se africká kultura vyznačuje, v čem se podobáme a v čem se odlišujeme. Zaměříme se také na významné státy např. Egypt, prohlédneme si obrázky pyramid, povíme si, proč vznikly, k čemu slouží, ...

Aktivita: Afričan a Afričanka

Poslechneme si s dětmi hudební nahrávku a společně ji rozebereme a také si připomeneme, jak vypadají Afričané.

Na velké papírové plochy obkreslíme, případně nakreslíme postavy (hoch a dívka), děti se rozdělí na dvě skupiny a společně dotváří postavu (vybarvují, nalepují kudrnaté vlasy – černá vlna, z barevných látek vytvářejí šaty, vytváří z papíru náramky a náušnice apod.), po skončení činnosti děti společně zhodnotí a popíší své výtvary.

Aktivita: Africká chýše

Povíme si s dětmi, v čem žili a stále ještě někde žijí původní obyvatelé (kmeny) a společně si vyrobíme chýši.

Připravíme si kruhovou šablonu z pevného kartonu (cca 20 cm průměr), nastříhané proužky (barvy žluté, béžové, hnědé – mohou nastříhat děti), proužky začneme lepit podél obvodu kruhové šablony (bude připomínat slunce), po oblepení obvodu začneme proužky postupně slepovat k sobě (směrem vzhůru – tvoříme střechu).

Můžeme také proužky přehnout v půli, čímž nám vznikne náznak hrany chýše, proužky lepíme přes sebe volnými konci.

Aktivita: Pyramidy

Prohlédneme si s dětmi obrázky pyramid, připravíme si kostky z různých materiálů a vybereme z nich obdélníkové tvary (lego, dřívka, kostky pěnové, ...), děti vytvoří dvojice či trojice a snaží se postavit z různých kostek a stavebnic pyramidu.

Aktivita: Africké kaše

Povíme si s dětmi o plodinách, které jsou v Africe dostupné, a o tradičních jídlech v původních kmenech (převážně kaše a přílohy).

Společně si uvaříme různé kaše (instantní ovesná kaše, instanční kukuřičná kaše), směsi si postupně zalijeme horkou vodou (pozor na bezpečnost) a promícháme.

Kaše necháme odležet a mezitím si děti připraví příchutě (koření – skořice, hřebíček, kari, česnek, med, sušené ovoce) – všechny ingredience si děti očichají, případně ochutnají a vyberou si kombinace pro svou kaši.

Každé dítě dostane mističku, do které si nandá kaši a zamíchá si do ní ingredience, které si vybralo.

Hotové kaše mohou děti ochutnat.

Aktivita: Africká zvířata

Prohlédneme si s dětmi obrázky afrických zvířat (slon, lev, gepard, zebra, velbloud, ...) a zahrajeme si hru na „Zvířecí putování“, pustíme si písničky o zvířátkách („Elce pelce kotrmelce – Velbloud“, písničky P. Skoumala, aj.).

Děti postupně předvádí různá zvířata (žirafa – spojíme ruce nad hlavou a vytáhneme se na špičky, slon – propleteme ruce jako chobot a široce našlapujeme, velbloud – chodíme po čtyřech se zády vystrčenými vysoko, krokodýl – plazíme se po zemi, ...).

Společně se naučíme píseň „Čáry máry ententýky, poletíme do Afriky“.

DOPORUČENÍ

Aktivitu můžeme rozložit do delšího časového úseku, např. celotýdenní projekt. Zvířata můžeme ztvárnit i pomocí malby dekoru kůží.

Jede sedlák do mlejna

V rámci tohoto projektu děti záměrně seznamujeme s hospodářským rokem od počátku jara až do sklizně. Hudební a dramatickou formou se společně vydáme po cestě „od zrna ke chlebu“. Cílem je naučit děti, aby si vážily práce druhých, oceňovaly hodnotu potravin, neplýtvaly jídlem a učily se mít radost z práce.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Polytechnická výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kulturní, multikulturní a mediální výchova ▪ Hudební, taneční a dramatická výchova ▪ Jazyk a řeč ▪ Výtvarná a estetická výchova ▪ Osobnostní a sociální výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Slovní zásoba ▪ Spolupráce na činnostech ▪ Komunikace s dětmi ▪ Sociální informovanost ▪ Společenská pravidla a návyky ▪ Sebeuvědomění, sebeuplatnění ▪ Respektování pravidel ▪ Vůle, vytrvalost
Pomůcky a potřeby	Obilí, květináč, zemina, dřevěná tyč, punčocha, vata, provázek, suroviny na výrobu těsta
Prostorové nároky	Herna, zahrada
Doporučená literatura	I. Novotná: <i>Jak chutná Prácheňsko</i> , MAS LAG Strakonicko, o. s., Strakonice 2013

Nepostradatelnou součástí jídelníčku našich předků byl chléb, který byl považován za Boží dar. Lidé jej chovali ve velké úctě. Děti si dnes už jen těžko představí dřinu při ručním obdělávání polí, při setí, při žnících, při ručním mlácení. Dříve si lidé u práce zpívali a vymýšleli písně ke každé činnosti, kterou vykonávali. Domácí chléb se považoval za chutnější a výživnější než koupený pekařský.

Domácí chléb

Jednotlivé úkoly a činnosti

1. Úvodní motivace

Učitelka předloží dětem na ošatce bochník chleba a slánku. Dá dětem prostor k zamyšlení nad přinesenými rekvizitami: „Co myslíte, proč jsem vám přinesla chleba a sůl, a ne nějakou sladkost? Dali vám někde na přivítanou chléb se solí?“

Darovaný chléb je projevem úcty a vážnosti hostům. Lidé si chleba velmi vážili, protože věděli, jak náročná celoroční práce se za voňavým bochníkem skrývá. Společně s dětmi se vypravíme do dávných časů a vyzkoušíme si, kolik práce museli naši předkové vykonat, než si mohli na chlebu pochutnat.

2. Přiblížení prací spojených s výrobou chleba

Orání a příprava pole

Před samotným setím se muselo připravit pole. Bylo zapotřebí půdu pohnojit, zorat, vybrat kamení a zvláčet. Oralo se na podzim a na jaře za pomoci volů či koní.

Děti mohou činnosti pohybově znázornit, proložit ji písničkami a říkadly, např.:

Říkadlo

Oře, oře Jan, přiletělo k němu hejno vran.

Příслови

Na svatého Řehoře, žába hubu otevře.

*Čáp letí přes moře,
líný sedlák, který neoře*

Písňe: *Ach synku, synku; Čtyři koně ve dvoře*

Setí

Žito a pšenice

Když je pole připraveno, můžeme začít sít. Nejdůležitější obilovinou pro výrobu chleba bylo žito a pšenice. Zrní se na pole vysévalo ručně, práce vyžadovala velkou zručnost, aby zrno bylo na poli vyseto stejnoměrně.

- **Ukázka ručního setí** s přímým zapojením dětí – na volném prostranství děti mohou napodobit ruční setí (z ošatky, misky, šátku). Místo obiloviny lze použít jiný sypký materiál (travní semeno, písek, víčka PET lahví, luštěniny...).
- **Smyslové porovnávání** – děti porovnávají různé vzorky obilovin zrakem, hmatem, čichem.
- **Pěstitelský experiment** – do květníku zasejeme obilí a pozorujeme, jak klíčí a roste.
- **Píseň:** *Čížečku, čížečku* (napodobení jednotlivých fází od setí až po sklizeň máku).
- **Počasí** má na úrodu vždy velký vliv. Lidé se obávali přílišného sucha, povodní nebo krupobití, které mohly celou úrodu zničit. Když se v minulosti blížily bouřkové mraky, snažili se je lidé zahnat např. zařikáváním či modlením. Někde se mraky rozháněly zvoněním, jinde na mraky troubili mořskou mušlí, které lidé říkali šnek.
- **Rozhánění bouřky** – děti se za pomoci jednoduchých hudebních nástrojů snaží libovolně napodobit „rozháněče“ mraků.

- **Pohybová hra** – za zpěvu písně *Prší, prší, jen se leje* a rytmického doprovodu ozvučných dřivek děti pobíhají na volném prostranství; ke konci písně pak zaběhnou do svých stanovišť (na svá místa).

Sklizeň

Období sklizně obilí se nazývá žně. Obilí se sekalo srpem, kosou a později mechanickou sekačkou. Pokosené obilí se svazovalo do snopů, ze kterých lidé na poli postavili tzv. panáky. Usušené panáky pak rozebrali a na voze odvezli do stodol.

**Období sklizně
neboli žně**

- Naučíme děti **říkadlo**: *Obilíčko, obilí už jsme z pole sklídili. Odvezli je do stodoly, chleba budou plné stoly. A koláčů vrchovato, zalesknou se jako zlato.*
- **Hra**: Děti se snaží na dřevěném vozíku převážet „panáky“ (kostky). Kolik se jich podaří převést bez vysypání? Díky této hře se děti učí spolupráci, pohotovosti, pozornosti a vzájemné komunikaci. Zároveň rozvíjejí motoriku a koordinaci.

Dožínky

Jde o slavnostní zakončení ročních hospodářských prací. Hospodář svým pomocníkům poděkoval a uspořádal jim hostinu s hudbou a tancem.

- **Píseň**: *My jsme se k vám přišli ptáti, smíme-li tu tancovati...* Děti si píseň poslechnou a pokusí se děj pohybově ztvárnit.

Výmlat obilí

Jednalo se o zdlouhavou a fyzicky náročnou práci, která se prováděla na podzim a přes zimu. Obilí se mlátilo cepy ve stodole na tzv. mlatě. Později byly cepy nahrazeny mlátičkami a obilnými kombajny. Většinou pracovalo najednou několik mlatců. Aby se cepy nezaplétaly do sebe, používaly se rytmické průpovídky, např. *Chléb na peci, buchty v peci*.

- Děti tuto práci napodobují za pomoci pešků, dřivek, vyrobených atrap cepů (dřevěná rukojeť s připevněným měkkým materiálem, např. naplněnou punčochou). Mlatci stojí v kruhu a v rytmu střídavě tlučou cepy o zem.

Mletí obilí

Aby lidé měli mouku, museli obilí odvézt do mlýna. Každý hospodář měl v okolí svého statku mlynáře, který mu připravil různé druhy obilných produktů. Nejčastěji se nechávala semlít mouka chlebová, zpravidla žitná.

- **Pohybová píseň**: *Kolo, kolo mlýnský.*
- **Poslechové a taneční písňe**: *Jede sedlák do mlejna; Jsou mlynáři chlapi, chlapi.*

Zadělávání těsta a pečení chleba

Chleba si lidé od pradávna považovali. Tento nepostradatelný pokrm byl součástí každodenní stravy.

Suroviny na zadělání chleba: žitná mouka, kvas, voda, kmín a sůl

Zadělávání chleba

Těsto na chléb se zadělávalo v díži. Místo kvásku se dříve používala část zbylého těsta z předešlého pečení. Zadělávání chleba byla výhradně ženská práce.

- Děti si mohou zahrát na zadělávání těsta při říkance:

*Mísím, mísím boží dárek, až vymísím, budu válet.
Až vyválím, budu sázet, až odsázím, budu pít.
Až upeču, budu jíst, tak se peč, pecínku, peč.*

Jsou-li pro to podmínky, lze chlebové těsto připravit doopravdy. Děti si touto tvořivou činností osvojují praktické dovednosti, které jsou v dnešních domácnostech již málo známé.

- **Obřad pečení chleba**

Zadělané těsto se nechávalo kynout v slaměných ošatkách a na lopatě se sázelo do předem vyhřáté pece. Upečené chleby se potíraly vodou, aby se kůrka pěkně leskla. Chléb se pekli ve větším množství, uskladňoval se v komoře nebo sýpce a vydržel až tři týdny.

Varianty pečení chleba s dětmi

- Děti si postaví napodobeninu pece z kostek (stavebnice) a chléb pečou pouze fiktivně.
- Učitelka připraví kartonovou maketu pece a společně s dětmi ji dotvoří. Do otvoru v peci mohou děti předvést sázení chleba.
- Zadělané a vykynuté těsto donesou děti s učitelkou paní kuchařce, která jim chléb ochotně upeče.
- Učitelka nakrájí chléb na malé kostky a nabídne je dětem k ochutnání. Chlebovou hostinu můžeme doplnit i zpěvem a tancem. Hodí se např. písně: *Pec nám spadla; Jedna dvě, Honza de; Pekla vdolky z bílé mouky.*

Jede sedlák do mlejna

Je - de se - dlák do mlej - na, fí - dr rum - pum - pum,
 štyr - ma koň - ma vra - nej ma, fí dr rum - pum - pum,
 je - de se - dlák do mlej - na, fí - dr rum - pum hej - sa - sa,
 štyr - ma koň - ma vra - nej ma, fí dr rum - pum - pum,
 hó - ri - a dó - ri a fí - dr rum - pum hej - sa - sa,
 hó - ri - a dó - ri a fí - dr rum - pum - pum.

Když do mlejna přijeli, fídr rum pum pum,
 na mlynáře se ptali, fídr rum pum pum.
 Hej vy pane, mlynáři, fídr rum pum hejsasa,
 kam se ten oves složí, fídr rum pum pum.

Hod'te ho tam do sence, fídr rum pum pum,
 k mý dceřino postýlce, fídr rum pum pum.
 Hod'te ho tam do sence, fídr rum pum hejsasa,
 k mý dceřino postýlce, fídr rum pum pum.

Sou mlynáři chlapi, chlapi

Jsou mly - ná - ři chla - pi, chla - pi, když jim mlej - ny kla - py, kla - py,
 Jsou - mly - ná - ři jsou chla - pí - ci, když jim kře - šou ka - me - ní - ci,
 jsou mly - ná - ři chla - pi, chla - pi, když jim mlej - ny jdou.
 jsou mly - ná - ři jsou chla - pí - ci, když jim ko - la jdou.
 když - jim mlej - ny ne - chtěj kla - pat, zač - nou ja - ko šel - my pla - kat,
 sou mly - ná - ři chla - pi, chla - pi, když jim mlej - ny jdou.

Mýdlové bubliny

Děti mají bubliny rády. Díky této aktivitě se dozvědí, jak bubliny vznikají a jak si je mohou samy vyrobit. Tato činnost je velmi oblíbená. Často slouží jako atraktivní aktivita pro děti, které jsou v kolektivu nové, ale baví i děti, které ji znají a vyzkoušely ji už mnohokrát.

Hlavní oblast činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Polytechnická výchova
Další oblasti činnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Přírodovědná gramotnost ▪ Tělesná a pohybová výchova
Podporované dovednosti, schopnosti a osobnostní charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sebeobsluha ▪ Pohyb a pohybová koordinace ▪ Tvořivost, vynalézavost ▪ Pozornost, soustředěnost ▪ Řešení problémů, myšlení
Pomůcky a potřeby	Miska, mýdlo, gumička, struhadlo, lžička, míchací nádoba, velký táč nebo jiná podložka, zástěra, houbička, umyvadlo
Prostorové nároky	Třída, školní zahrada, terasa...

Předškolní děti jsou bublinami všeho druhu naprosto fascinované – a nemusejí pocházet zrovna z bublifuků. Dětem se líbí i mýdlové bubliny, které zůstanou v umyvadle po oplachování rukou.

Příprava

Můžeme dětem vyrobit domácí bublifuk, anebo jim na táč připravit následující pomůcky a potřeby:

**Pomůcky
a potřeby**

- struhadlo** – menší, které se bude dětem dobře držet;
- miska** – do ní budou děti strouhat;
- mýdlo** – nějaké malé, ideálně bez výrazné parfemace a dalších přidaných látek, které strouhání většinou jen komplikují;
- gumička** – na omotání kolem mýdla (jednu stranu mýdla strouháme a na druhé straně od gumičky je držíme; nedojde tak k úrazu při strouhání);
- lžička** – pro přenesení mýdla z misky do míchací nádoby;
- míchací nádoba** – *ideálně dle obrázku*;
- zástěra** – pro učitele i pro dítě, abychom zabránili polití a sami šli příkladem;
- houbička** – pro případné utírání vylité vody nebo mýdlových bublin.

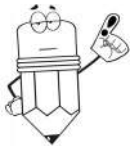

Postup

1. Dítě si vezme ták s přichystanými pomůckami a oblékne si zástěru.
2. Učitel předvede ukázkou, jak postupovat.
3. Vysvětlí, jak držet mýdlo za gumičku, aby se nikdo nezranil.
4. Dítě si nastrouhá mýdlo.
5. Do míchací nádoby nabere vodu (je ideální vyznačit např. permanentním fixem, kde je maximum, kolik si může nalít).
6. Dítě nasype nastrouhané mýdlo do vody a míchá.
7. Jakmile je nádoba plná bublin, vylije obsah do umyvadla a uklidí po sobě.

Tříprstý úchop

Při této činnosti nevědomky probíhá několik nácviků na budoucí psaní. Při strouhání se malé mýdlo obvykle drží tříprstým úchopem (někdy tzv. špetkovým) podobně jako tužka. Míchací nádoba s metličkami a rotační klikou je vhodná pro uvolňování svalů ruky, které se uplatňují při psaní. Krouživý pohyb je pro uvolňování patrně nejvhodnější, třebaže jsou potřeba i jiné druhy pohybu.

UPOZORNĚNÍ

Pro všechny „mokrý“ aktivity je velmi důležité mít ve třídě správně přichystaný prostor. To znamená místo se stolem, kde není koberec – ideálně blízko koupelny nebo kuchyňky. Vhodné je připomínat pravidla, jak se během činnosti chovat s ohledem na vlastní bezpečnost i bezpečnost ostatních.
